

DIAKONIA

1/2019

Diakonia
haastaa
muutokseen

Liian kallis
koulutus

Kohti
vuoropuhelua

Miksi sielunhoito
on anarkistista?

1 • 2019

sisältö

3 **Pääkirjoitus:**
Kirkko haastaa muutokseen

4 Liian kallis koulutus

6 Kuivuus teki elämästä selviytymiskamppailun

8 Yhteiskunnan pitäisi tehdä diakoniatyö tarpeettomaksi

10 Diakonia voisi haastaa muuta yhteiskuntaa nykyistä enemmän

13 **Diakoniabarometri 2018:**
Reilusti hengellinen

14 Huokaus tuo elämään toivon kipinöitä

16 Kohti vuoropuhelua

18 Sydämellä kiusaamista vastaan

20 Utajärven Yhteinen keittiö tukee maahanmuuttajien kotoutumista

22 Osallisuuden edistäminen seurakuntien Yhteisissä keittiöissä

24 Läheisensä menettänyt toivoo seurakunnan läsnäoloa surussa

27 Avautumisen aarre
– seurakuntalaisten ääni kuuluviin Avautumisklubilla Kalliiossa

30 Journalistipalkinto rohkaisee keskustelemaan köyhyydestä

32 Diakoniatoiminnan malleja meiltä maailmalle

34 Solidaarista yhdessä elämisentaitoa etsimässä vuodesta 2011

36 Taide tuo kohtaamisiin uusia mahdollisuuksia ja uudenlaista vastuuta

38 Miksi sielunhoito on anarkistista?

40 Erotta terve ja tuhoava aggressio

42 Uskalla! It's possible
– Nyt on romanien vuoro

44 Elämää Foibekartanolle hyvän elämän yhteisössä

47 **Kirjat:**
Resilienssi – yksilön ominaisuuksia vai persoonallinen prosessi?

48 **Hartaus:**
Ihmeisiin kasvamassa

Kirkko haastaa muutokseen

Tittu Konttinen

Kristuksen esimerkki ja opetukset haastavat meitä muutokseen kirkon jäsenenä, kirkkoa palvelevina työntekijöinä ja kirkkoinstituutiona. Mutta yhä edelleen ne haastavat myös yhteiskuntaa ja yhteiskunnallisia päättäjiä. Haastetuiksi tulevat tapamme asennoitua, ajatella, puhua ja toimia, myös tapamme johtaa ja organisoitua.

Kristittyinä ja kirkkona olemme paitsi muutokseen haastettuja myös haastajia. Haastamisen sijaan voi tuntua helpommalta puhua innostamisesta, etenkin kun oma keskenkäisyys hillitsee innokkuutta haastaa ketään. Ja kun pyhitetyin aikomuksin on tehty usein myös henkistä ja hengellistä väkivaltaa. Se ei kuitenkaan saisi lamaannuttaa meitä innostamasta toisiamme hyvään ja oikeaan.

Kristittyjen tehtävä on rohkaista toinen toisiaan muutokseen. Myös työyhteisön näkökulmasta työnteki-

jöiden, ei vain johtajien, tehtävä on innostaa toisiaan oppimaan ja kehittymään. Moni kyky jää kehittymättä, kun ihmisellä ei ole kasvua tukevaa turvallista ja ravitsevaa ympäristöä. Pahimmillaan kasvuympäristö voi olla latistava ja tukahduttava.

Helsingin sanomien köhyyskirjoitus loppiaisena auttoi monia ymmärtämään paremmin sitä ahdistusta, toivottomuutta ja merkityksättömyyden kokemusta, joka yhteiskunnan katveissa kukoistaa. Toivottavasti se nousee tulevien eduskuntavaalien pääteemaksi.

Meidän on kirkkona haastettava myös yhteiskunnallisia päättäjiä muutokseen. On ongelmallista, että 20 vuoden takainen nk. Nälkäryhmän kannanotto on edelleen ajankohtainen. Tuolloin edellytettiin, että uusi hallitus edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köhyysongelmia, syrjäyty-

mistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Kannanoton avulla pyrittiin innostamaan päättäjiä tekemään pysyvä ratkaisu köhyyskysymykseen ja näin poistamaan mm. leipäjonot. Toisin on käynyt.

* * *

Kirkkona peräänkuulutamme myös yhteiskunnallisilta päättäjiltä ymmärrystä elämän haavoittamia kohtaan. Paavalin kehoitus Rooman seurakunnalle on edelleen käypä sekä rohkaisuna että esimerkkinä haastamisesta: ”Olkoon rakkautenne vilpittöntä. Vihatkaa pahaa, pysykää kiinni hyvässä... Iloitkaa iloitsevien kanssa, itkekää itkevien kanssa... Älkää pitäkö itseänne muita parempina, vaan asettukaa vähäosaisten rinnalle” (12:6–16).

Kalle Kuusimäki
kalle.kuusimaki@evl.fi

1/2019

JULKAISIJA Diakonia ry: Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinussäätiö. HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA Jyrki Myllärniemi KUSTANTAJA Diakonia ry TOIMITUSKUNTA Pekka Asikainen, Kari Latvus, Kati Latikka, Mikko Malkavaara, Irene Nummela, Marko Pasma, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Seppo Sulko TOIMITUS PL 210, 00131 Helsinki PÄÄTOIMITTAJA Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi TAITTO JA PAINO Grano Oy TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET Perry Johansson, p. 040 734 4015, perry.johansson@ekumenia.fi TILAUSHINTA kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitteita voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. KANSI Marjut Hentunen LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 2/2019 ilmestyy 15.5.2019. Lehden teemana on Diakoniaa harjoittava seurakunta. ISSN 0355-8797

LIIAN KALLIS KOULUTUS

Suomessa koulutus on ilmaista ja kenellä tahansa on tulotasosta riippumatta mahdollisuus kouluttautua toivomaansa ammattiin. Opiskelutarvikkeista muodostuva lasku voi kuitenkin kohota niin suureksi, että tie unelmien uralle nousee pystyyn.

Suomen perustuslaki takaa perusopetuksen maksuttomuuden. Myös toisella asteella opetus on ilmaista, mutta lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden on itse hankittava oppikirjat ja muut opiskelutarvikkeet. Käytännössä tämä tarkoittaa aina myös tietokoneen ja ammatillisissa opinnoissa esimerkiksi arvokkaiden

työvälineiden tai -vaatteiden hankintaa.

Miten nämä kulut kattaa vähävaraisen perheen nuori, jonka kodissa rahat eivät tahdo riittää edes ruokaan? Perheen heikko taloudellinen tilanne voi siis todellisuudessa olla merkittävä este nuorten jatkokoulutukselle.

Lapsiperheiden köyhyys kasvussa

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjan 2018 mukaan viimeisimmät tulonjakotilastot kertovat lapsiperheiden köyhyyden lisääntyneen Suomessa. Noin joka kymmenes lapsi Suomessa elää köyhässä perheessä.

Suomalaisen lapsiperheköyhyyden taustalta löytyy ennen kaikkea alhainen ja riittämätön perusturvan taso. Perheen kokonaistulot eivät riitä kattamaan tavanomaisia arjen menoja esimerkiksi huoltajan pitkityneen työttömyyden tai sairauden takia. Myös yllättävät elämäntilanteet, kuten yksinhuoltajaksi jääminen saattavat johtaa nopeastikin vaikeaan velkaantumiseen ja pitkityvään köyhyteen.

Myös kuntien vaihtelevat taloustilanteet ja toisistaan poikkeavat ratkaisut koulutuksen tukemisessa asettavat lapset ja nuoret erilaiseen asemaan. Osa kunnista pystyy tarjoamaan koululaisille ja opiskelijoille etuuksia, kuten ilmaisia opiskeluvälineitä, osa taas ei.

Nuoret kertovat: rahanpuute karsii vaihtoehtoja

Nuorisobarometrin 2017 mukaan 17 % tutkimukseen vastanneista kertoo joutuneensa karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan rahanpuutteen vuoksi, 14 % valitsemaan koulutusta paikan taloudellisiin perusteisiin ja 11 % viivyttämään valmistumistaan. Koulutuksen keskeyttäneistä 10 % katsoo rahanpuutteen vaikuttaneen erittäin tai melko paljon keskeyttämiseen.

Myös Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni 2018 -kyselyssä vähävaraisten perheiden lapsista lähes neljäsosa, 24,2 %, arvioi taloudellisten tekijöiden vaikuttaneen heidän mahdollisuuksiinsa käydä koulua. Jopa 40 % vastanneista kertoi koulussa jotakuta kiusatun siksi, ettei tällä ole ollut varaa teknisiin laitteisiin.

Koulutus ehkäisee köyhyyttä

Koulutuksella, tai sen puutteella, on suuri merkitys ihmisen elämässä pitkälle tulevaisuuteen. Vaa'ankieleinä on nimenomaan toisen asteen tutkinnon suorittaminen, mitä ilman suomalaisilla työmarkkinoilla on vaikea pärjätä. Matalaksi jäävä koulutustaso ennakoii työllistymisvaikeuksia ja katkonaiseksi tai lyhyeksi jäävää työuraa. Pitkällä tähtäimellä se tarkoittaa yksilön näkökulmasta heikkoa toimeentuloa sekä yhteiskunnalle pitkää penniä sosiaalija- ja terveyspalvelujen kasvavan käytön myötä.

–Koulutus ja työpaikka ovat keskeiset tekijät köyhyyden ehkäisemisessä. Jokaisen nuoren polku ammattiin ja työhön on turvattava perheen tulotaustasta riippumatta. Perusopetuksen on oltava aidosti maksutonta, myös oppimiseen kuuluvien välineiden osalta, lapsiasiavaltuutettu **Tuomas Kurttila** sanoo ja esittää, että laissa säädettäisiin myös toisen asteen koulutuksen oppimateriaalien ja opiskeluvälineiden maksuttomuudesta.

Salla Peltonen

Lähteet:

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2018: Köyhyydellä ei leikitä (<http://www.lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/2018-5/>)

Nuorisobarometri 2017 (<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2017/>)

Lapsen ääni 2018 (pelastakaa-lapset.fi)

YHTEISVASTUUN 2019 TUKEE LASTEN JA NUORTEN KOULUTUSTA

Suomessa Yhteisvastuukeräyksellä tuetaan vähävaraisten lasten ja nuorten opiskelua esimerkiksi avustamalla maksullisten opiskeluvälineiden hankinnassa Kirkon diakoniarahaston kautta. Lisäksi diakoniarahaston avustuksilla tuetaan taloudellisesti eri syistä vaikeassa tilanteessa eläviä ihmisiä. Keräysvaroja käytetään myös monipuoliseen avustustyöhön paikalliseurakuntien kautta.

Ulkomailla yhteisvastuuvaroja autetaan katastrofien ja konfliktien aiheuttamissa hätätilanteissa pahiten kärsineitä ihmisiä, tänä vuonna erityisesti nuoria. Keräysvaroin tuetaan koulunsa keskeyttämään joutuneiden oppilaiden paluuta takaisin kouluun, jaetaan koulu- ja hygieniatarvikkeita sekä autetaan koulumaksuissa. Syrjäseuduille koulutetaan lisää päteviä opettajia ja rakennetaan turvallisia kouluja. Avun vie perille Kirkon Ulkomaanapu.

Lue lisää ja osallistu keräykseen yhteisvastuu.fi/lahjoita.

Kuivuus teki elämästä selviytymiskamppailun

Rebecca Atubo, 12, (oik.) kävelee kouluun parissa minuutissa ystäviensä kanssa kotoa. Lyhyt etäisyys kouluun on tärkeä turvattomalla Turkanan alueella. Kuva: KUA / Ville Nykänen

Koulunkäynti vaatii suuria uhrauksia Kenian köyhimmällä alueella, mutta David Edapal on vakuuttanut, että koulutus takaa hänen tyttärelleen hyvän tulevaisuuden.

Kuivat risut kahisevat, kun vuohet yrittävät pujotella ulos aitauksensa pienistä raoista. 12-vuotias **Rebecca Atubo** erottaa huolellisesti pienet kilit omaan häkkiinsä ennen kuin hän päästää vuohet irti. Hetken kuluttua vuohet vaeltavat kohti laidunmaita lempeän varhaisaamun aurin-gossa.

Muutaman tunnin päästä lämpötila nousee armoittomaksi helteeksi ja aavikkomaisesta ympäristöstä on vaikea löytää varjoa.

”Paimentaminen on rankkaa, kun on niin kuuma, ja koko ajan on jano”, Rebecca kuvailee.

Rebecca tekee silti tunnollisesti, mitä häneltä pyydetään. Luoteis-Kenian paimentolaiset ovat vuosituhansia elättäneet itsensä karjankasvatuksella, ja lapset ovat nuorena iässä ottaneet vastuun perheen vuohista ja lehmistä.

Matka laitumille on kuitenkin kasvanut. Vehreys on kaukana keltaisenharmaasta maastosta perheen majojen edustalla. Rebeccan isä **David Edapal** on ollut pitkään huolissaan. Hän ei osaa kertoa ikäänsä, mutta hänen uurtainen naamansa on nähnyt monta vuosikymmentä Tur-

kanassa, Kenian köyhimmässä maakunnassa.

”Sää on lämmennyt ja sateet selvästi vähentyneet. Veden saamiseksi meidän pitää joka päivä vaeltaa kaksi tuntia suuntaansa lähimmälle joelle”, Edapal kertoo.

Turkanan asukkaista lähes kaikki ovat paimentolaisia, ja rankat kuivuusjaksot koettelevat heitä entistä tiheämmin. Vuoden 2017 kuivuus oli pahin vuosikymmeneen. Satojatuhansia eläimiä kuoli veden puutteeseen ja tauteihin.

Isku oli kova paimentolaisille, jotka perinteisesti vaeltavat sateiden perässä. Eläimet ovat kuin kävelevä pankkitili – niillä täytetään kaikki tarpeet. Eläimistä saa maitoa ja lihaa syötäväksi. Eläimen myymällä saa rahaa esimerkiksi terveydenhuoltoon.

Lisäksi miehet tarvitsevat tietyn määrän eläimiä maksaakseen naimisiinmenon yhteydessä myötäjäisiä naisen suvulle. Eläinten kuolema iski perheisiin kuin taloudellisen taantuma.

”Kuivuudessa riutuneista eläimistä ei ole myytäväksi eikä syötäväksi, ja maitoa irtoaa paljon vähemmän”, Edapal selittää.

Kriisi lietsoo myös jännitteitä paimentolaisten keskuudessa. He kilpailevat pienenevistä laidunmaista, ja äärimmäinen köyhyys houkuttaa varastamaan karjaa. Ohikulkeva kamelipaimen kantaa rynnäkkökivääriä olallaan,

Rebecca Atubo, 12, kertoo pitävänsä koulusta enemmän kuin eläinten paimentamisesta. Hänen suosikkiaineensa ovat englanti ja matemaattikka. Kuva: KUA / Tatu Blomqvist

jotta varkaat pysyisivät loitolla. Turvattomuutta lisää aseiden virta naapurista, sodan runtelemasta Etelä-Sudanista rajan yli Turkanaan. Edapal kertoo, että karjavarkaavat vievät perheeltä parisataa eläintä.

Perhe pakeni turvattomuutta nykyiseen asuinpaikkaansa Agelesin kylässä lähellä Lokicharin kaupunkia. Edapalin vaimo **Aseken Namasi** sanoo, että hänen sydäntänsä särkee kaikista vastoinkäymisistä.

”Pahinta oli, kun varkaat tappoivat neljä ystäväni silmiäni edessä vedenhakumatkalla”, hän kertoo. ”Eläimiä on mahdollista hankkia lisää, mutta ihmistä et ikinä voi korvata.”

Turkanat elävät kaukana pääkaupunki Nairobin todellisuudesta. Kenian talous on kasvanut kovaa vauhtia. Nairobissa on pilvenpiirtäjiä, teknologiaa ja edistyksellisiä kännykkäsovelluksia. Turkanassa valtaosa elää kylissä, joissa ei ole sähköä tai juoksevaa vettä.

Nairobissa 22 prosenttia elää köyhyysrajan alapuolella, Turkanassa 88 prosenttia. Eriarvoisuus johtuu etenkin koulutuksesta. Nairobissa lähes kaikki ovat käyneet vähintään peruskoulun, Turkanassa 18 prosenttia.

Paimentolaiset muuttavat Turkanan kaupunkeihin töiden toivossa, mutta harva osaa edes lukea.

”Kannustamme perheitä lähettämään lapsensa koulun. Yhä useampi pitää sitä ratkaisuna pitkällä aikavälillä”

**Osallistu
Yhteisvastuukeräykseen
osoitteessa yhteisvastuu.fi**

David Edapal (vas.) ja Aseken Namasi (oik.) toivovat, että heidän tyttärensä Rebecca pärjää koulussa tarpeeksi hyvin saadakseen tulevaisuudessa ammatin ja toimeentulon. Kuva: KUA / Tatu Blomqvist

lä”, KUA:n koulutustyön koordinaattori **Miriam Atonia** sanoo.

Suunta on oikea. Tänään yli puolet Turkanan kouluikaisista lapsista ja nuorista käy koulua. KUA:n hankkeissa lähes 27 000 aloitti koulun Kenian köyhimmässä maakunnissa vuoden 2018 aikana.

Edapal ja Namasi eivät ole käyneet koulua, mutta päättivät pitkän harkinnan jälkeen lähettää tyttärensä Rebeccan koulutielle. Päästettyään vuohet laiturille Rebecca tahtaa parin minuutin kävelyn päivän ensimmäiselle opitunnille.

Edapal tuntee itsensä ylpeäksi, kun Rebecca koulupäivän jälkeen kertoo oppimastaan.

”Toivon, että Rebecca löytää itselleen mieluisan työn, ja jos luoja suo, hän voi auttaa myös vanhempiaan tulevaisuudessa. Koulutus antaa paljon mahdollisuuksia, joita en itse edes pysty kuvittelemaan.”

Erik Nyström

Tänä vuonna 60 prosenttia Yhteisvastuun keräysvaroista ohjataan Kirkon Ulkomaanavun katastrofirahastoon. Rahasto tukee Kirkon Ulkomaanavun humanitaarisia hankkeita.

Yhteiskunnan pitäisi tehdä diakoniatyö tarpeettomaksi

Heitetään radikaali väite. Suomalaisessa yhteiskunnassa kirkon diakoniatyö on yhtä luonnotonta kuin armeija. Ja silti molemmat ovat välttämättömiä.

Valtioiden väliset erimielisyydet pitäisi ratkaista neuvotteluilla ja jousitamisilla. Silti jotkut kansat hakevat väkivallan uhkasta lisää vipuvartta vaatimuksilleen. Siksi rauhantahtoisetkin maat tarvitsevat puolustus-tarkoitukseen tankkeja ja pommikoneita. Armeija ei silti ole luonnollinen osa yhteiskuntaa. Sitä tarvitaan ihmisten pahuuden ja nyrjähtäen-syyden takia, koska erimielisyyksiä ei osata aina ratkaista terveellä tavalla.

Sama pätee kirkon diakoniatyöhön.

Suomalainen yhteiskunta on sitoutunut yhteiseen vastuuseen. Autamme pulaan joutunutta yhdessä. Siksi maksukykyisiltä kansalaisilta kerätään veroja, joiden turvin sosiaalitoimen sektori organisoii ammattimaisen toiminnan. Sen pitäisi sitten tavoittaa jokainen pulaan joutunut.

Mutta näin ei tapahdu, syystä tai toisesta. Vati vuotaa sieltä täältä. Tähän tippavuotoon kirkon diakoniatyö vastaa. Kun muu apu ei tavoita, kirkossa reagoidaan.

Yhteiskunnan näkökulmasta kirkollisen reaktion tarvetta ei kuiten-

kaan pitäisi olla. Eikä muunkaan vapaaehtoisjärjestön. Yhteisvastuuseen sitoutuneen yhteiskunnan pitäisi itse pystyä hoitamaan jäsenenä. Tässä mielessä diakoniatyö on yhteiskunnan kannalta luonnotonta, mutta silti välttämätöntä.

Kirkon diakonia heittää siis tiukan muistutuksen yhteiskunnalle. Muista hoitaa pulaan joutuneet jäsenesi. Älä kasva niin suureksi, että tukiverkko vuotaa. Tee ketterästi korjausliikkeitä. Leipäjonoista ei saa tulla pysyvä osa katukuvaa.

Näin diakonia haastaa yhteiskuntaa muutokseen. Se haastaa sitä paikkaamaan vuotavat saumansa.

Meitä ei pitäisi tarvita

Kirkollinen diakoniatyö ei siis ole luonnollinen osa hyvinvointiyhteiskuntaa. Niinpä yhteiskunnan pitäisi pyrkiä tekemään se tarpeettomaksi.

Mutta reilulla ja asianmukaisella tavalla. Ei niin, että kirkon auttamistyö kielletään, vaan niin, että sitä pidetään eräänlaisena diagnostisena tutkana, joka löytää yhteiskuntalaitaan vuotokohdat, jonne yhteiskunta sitten lähettää oman paikkausryhmänsä. Näin kirkon työ tulee tarpeettomaksi.

Konkretisoidaan. Kaupungin sosiaalitoimessa voisi toimia ”yhteistyöagentti”, joka kartoittaa vapaaehtoisten auttajien toimintaa löytääkseen ne alueet, jonne yhteiskunnan on riennettävä apuun.

Näin yhteistyöagentti vähentää kirkon diakoniatyön tarvetta. Yhteiskunnan kun kuuluu huolehtia jäsenistään yhteisin varoin, ei tukeutumalla jatkuvasti vapaaehtoisten auttajien hyväntahtoisuuteen ja vaihteleviin resursseihin.

Tämän ajatusleikin tarkoitus on konkretisoida sitä, miten diakoniatyön kuuluisi haastaa yhteiskuntaa muutokseen. Kaiken diakonissa vähän pitempään tapahtuvan pitäisi siirtyä yhteiskunnan omaksi tehtäväksi. Tähänkin sopivat hyvin Johannes Kastajan sanat Jeesuksesta: Hänen tulee kasvaa, mutta minun vähetä.

Jos maailma tulisi terveeksi

Spekuloidaan silti. Kuvitellaan kehityskulku, jonka tuloksena yhteisvastuuyhteiskunnan idea onnistuisi aivan fantastisen hyvin.

Jo nyt tutut kuningasideat tulisivat paksuksi lihaksi. Näitä ovat suunnitelmallisuus, tutkimus, koulutus, ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja kriisiytyneiden tilanteiden tehokas hoito. Panostus maksaisi itseään takaisin, niin että yhä harvempi ajautuisi enää kovin syvään umpikujaan.

Toki pienen joukon kriisit kroonistuvat edelleen ja he syrjäytyvät kokonaan. Mutta hekin saavat sel-laista apua, etteivät joudu aivan tiva-salle.

Diakoniatyö on yhteiskunnan kannalta luonnotonta mutta välttämätöntä.

Toisin sanoen, sunnuntain esiroukkoukset kuullaan viimein. Suomalainen yhteiskunta onnistuu huolehtimaan jäsenistään niin hyvin, ettei suurimittaisia vapaaehtoisia auttamistoimintoja enää tarvittaisi.

Kuvitellaan vielä, että samoin tapahtuisi naapurimaassa ja lopulta koko maailmassa. Köyhyys ja kurjuus poistuisivat planeetalta. Tämä toki on mielikuvituksen rakentama satokuva, mutta leikitään, että eräänä päivänä näin todella tapahtuisi.

Silloin ei enää olisi hätää, johon tarvittaisiin kirkollista diakoniaa. Kirkko julistaisi edelleen evankeliumia, mutta siltä ei enää juurikaan kysyttäisi aineellista tai henkistä apua.

Tästä seuraa kiinnostava kysymys. Palveleva rakkaus kuuluu edelleen kristilliseen elämäntapaan myös yhteisöllisellä tasolla. Seurakunnassa täytyisi silti olla jokin nykyisen diakoniatyön näköinen toimintamuoto.

Mitä se voisi olla käytännössä? Tulisiko diakoniasta kevyempää lähimmäispalvelua ja arjen pientä auttamista? Seurakunnasta käydään ulkoiluttamassa kiireisten perheiden lapsia ja juttelemassa yksinäisten kanssa?

Todella erikoinen visio.

Kari Kuula

TT, seurakuntapastori
Kauniainen

Kuva Kari Kuula

Voisiko diakoniatyöntekijä käyttää lapsia leikkipuistossa, kun vanhemmat eivät pysty siihen itse?

Ylijohtaja Sirkka Jakonen: Diakonia voisi haastaa muuta yhteiskuntaa nykyistä enemmän

– Diakonissa-sairaanhoitajan koulutus antoi Sirkka Jakoselle hyvän pohjan hänen uransa eri työtehtäviin.

Itä-Suomen aluehallintoviraston ylijohtaja **Sirkka Jakonen** toteaa diakonian nostavan esiin yhteiskunnan kipupisteitä.

– Diakonia on ihmisten kuulemista ja kuuntelemista. Se on myös äänen antamista ”äänettömälle”, nähdäksi tulemista ”näkyttömälle”. Diakonia lähtee aina avun tarvisijasta, hänen itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen, Jakonen pohtii ja sanoo diakonian haastavan muuta yhteiskuntaa jo omalla esimerkillään.

Kutsuttuna ulkopuolisena asiantuntijana Kuopion hiippakunnan diakonian neuvottelukunnan puheenjohtajana toimiva Jakonen muistuttaa, että polarisaatio on yhteiskunnan erityinen kipupiste.

– Mielestäni diakonian olisi tehtävä nykyistä rohkeammin näkyväksi eriarvoisuuden ja syrjäytymisen kipukohdista sekä kutsuttava eri tahoja yhteistyöhön ja tarjouduttava yhteistyöhön itse. Diakonia voisi ylipäätään haastaa muuta yhteiskuntaa nykyistä enemmän. Resurssit ovat kaikkialla niukat, on lyöttäydyttävä yhteen, Jakonen pohtii ja toteaa diakoniatyön olevan osa suomalaisen yhteiskunnan palvelujärjestelmää.

Jakosen mukaan lähtökohtaisesti monet arvostavat kirkon työssä eniten juuri diakoniaa. Diakoniatyö tunnetaan ja tunnustetaan pyyteettömänä auttamistyönä, joka ei rajaa auttamiskohteitaan: se mielletään kirkon sosiaalityöksi.

– Diakonia voisi tuoda enemmän esille myös työn monipuolisuutta ja sen peruslähtökohtia eli kristillistä ihmis-käsitystä.

Jakonen korostaa esimiesten roolin tärkeyttä.

– Johdon, käytännössä kirkkoherran ja seurakunnan luottamushenkilöiden sitoutuminen tasapuolisesti eri työaloihin on lähtökohta sille, että yksittäinen työntekijä saa arvostuksen ja tuen tehdä työtään täysillä.

Samalla Jakonen toteaa, että diakoniatyöntekijöiden määrä seurakunnissa on huolestuttavasti vähentynyt samaan aikaan kun huono-osaisuus ja syrjäytyminen ovat lisääntyneet.

Vakiintunutta yhteistyötä

Itä-Suomen aluehallintovirasto on tehnyt pitkäjänteisesti yhteistyötä Kuopion ja Mikkelin hiippakuntien kanssa. Teemoina ovat olleet muun muassa diakonia ja sen suhde julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon, kasvatus ja opetus sekä sisäinen turvallisuus.

– Olemme käyneet keskusteluja talous- ja velkaneuvojien, seurakunnan diakoniatyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden kesken. Näillä toimijoilla on usein samoja asiakkaita ja vakiintunut hyvä yhteistyö. Muita yhdyspintoja on seurakuntien perhe- ja kerhotoiminnan sekä kuntien tekemän lastensuojelu- ja varhaiskasvatuksen kesken, kertoo Jakonen ja sanoo diakoniatyöntekijöiden olevan arvostettuja moniammatillisissa verkostoissa.

Kuopion hiippakunnassa perustettiin vuonna 2017 diakoniatyön neuvottelukunta piispan tueksi.

Työryhmän tehtävänä on muun muassa seurata ja arvioida diakoniatyön tilannetta Kuopion hiippakunnassa, tukea diakoniatyöntekijöitä sekä suunnitella ja järjestää diakoniapäivät kerran vuodessa.

– Lisäksi seuraamme yhteiskunnan ilmiöitä, joilla on vaikutusta myös seurakuntien diakoniatyöhön. Neuvottelukunnassa on käyty paljon keskustelua erilaisista yhdys-

Diakonia voisi tuoda enemmän esille myös työn monipuolisuutta ja sen peruslähtökohtia eli kristillistä ihmiskäsitystä.

pinnoista yhtäältä seurakunnan sisällä kasvatuksen ja diakonian välillä ja toisaalta kirkon tekemän diakoniatyön ja julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Näissä keskusteluista yhtenä tärkeänä teemana on ollut perhetyö ja lastensuojelu.

Neuvottelukunnan tehtävänä on myös tukea diakoniatyöntekijöitä heidän työssään. Jakosen mukaan neuvottelukunnan erityisenä huolenaiheena ovat diakoniatyöntekijät, jotka ovat seurakunnassaan työalansa ainoita edustajia. Toisena erityisenä huolena on diakoniatyöntekijöiden koulutuksen turvaaminen Itä-Suomessa.

Holistista ihmiskäsitystä ja ihmisten kohtaamista

Sirkka Jakonen valmistui vuonna 1976 Pieksämäeltä Suomen kirkon sisälähetysseuran diakoniaopistosta diakonissa-sairaanhoitajaksi. Hän toimi lyhyen jakson seurakunnan diakoniatyössä Mikkelissä. Sittemmin hän teki työuraansa erilaisissa terveydenhuollon tehtävissä perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa ja puolustusvoimien terveydenhuollossa sekä opetustehtävissä ja tutkijana Kuopion yliopistossa. Valtion aluehallinnossa Itä-Suomessa Jakonen on toiminut vuodesta 2002. Itä-Suomen aluehallintoviraston ylijohtajana hän on ollut vuodesta 2017.

– Sain diakonissakoulutuksesta vankan perustan holistiselle ihmiskäsitykselle. Koulutuksen toisena keskeisenä vahvuutena oli henkinen huolto sekä ihmisen kohtaamisen taidot. Nämä asiat ovat kantaneet minua eri tehtävissä, vaikka seurakuntatyö ei työurakseni valikoitunutkaan.

Juhana Unkuri

Reilusti hengellinen

Diakoniabarometri 2018 tuo näkyviin diakoniatyöntekijöiden kristillisen identiteetin. Työote on vahvasti hengellinen, sillä 96 prosenttia kokee toteuttavansa kristillistä uskoa työssään, vaikka sanoja Jeesus tai Jumala ei sanottaisikaan ääneen. Barometrivastaajien suurimmat oman toivon kannattelijat olivat kaikissa ikäryhmissä usko Jumalaan, läheiset ihmissuhteet ja rukous. Sama toistui voimavarojen kohdalla, joiden viiden kärjessä olivat perhe ja ystävät, usko Jumalaan, työn hyvät puolet, huumori ja rukous.

Diakoniatyön hengellinen luonne oli tärkeää 95 prosentille vastaajista, ja 89 prosenttia koki, että diakoniatyö tukee omaa elämää kristittyinä. Näistä ilmiöistä huolimatta vain 38 prosenttia vastaajista ottaa hengelliset asiat oma-aloitteisesti puheeksi kohtaamiensa ihmisten kanssa. Mielenkiintoinen kysymys onkin, kuinka monen ihmisen elämää kristittyinä asiointi diakoniatyössä tukee.

Pohdinnassa elämän peruskysymykset

Ympäristöahdistus, maailmanlaajuisen levottomuus ja työelämän murros haastavat kaikkia. Ne ihmiset, joita diakoniatyössä kohdataan, eivät välttämättä ole tulevaisuustietoisimpia ja globaaleimmin ahdistuneimpia, mutta hekin pohtivat (kristin)uskon ja inhimillisen elämän peruskysymyksiä: Miksi omaiseni kuoli? Onko hän taivaassa? Miksi aina minun asiani ovat solmussa ja saan kärsiä? Mihin minun kuuluu uskoa? Mikä on elämäni tarkoitus?

Erityisesti silloin, kun ihminen on tullut tapaamiselle epätoivoa, syylli-

suuttu tai häpeää tuntien, on armollisuutta ja toivoa välittävä kohtaaminen tarpeen. Tällainen työote on diakoniatyön vahvuus, ja se tuli esille myös barometrissa. Jokaista ihmistä kohdellaan Jumalan kuvana, ihmisarvon ilman omia ansioita saaneena. Kristinuskon viesti ansiottomasta rakkaudesta jää kuitenkin usein sanoittamatta.

Ne, mitkä viestin välittämistä voivat vaikeuttaa, ovat työssä kuullut ja kohdatut, omasta uskon näystä ja maailmankatsomuksesta poikkeavat tavat hahmottaa maailmaa. Näkemys- ja uskon totuuksia on yhtä monta kuin on ihmisiä maapallolla. Se, että joku on eri mieltä jostain asiasta, ei ole kuitenkaan henkilökohtaisen uskon loukkaus. Se on vain mielipide-ero, joka aikuisena täytyy ottaa hyväksyen vastaan.

Armon sanoma kuuluu kaikille

Suvaitsevaisuus mielletään usein kirkon hyveeksi, mutta lehtikirjoittelun perusteella se on kaukana todellisuudesta. Kirkkoa repivät sisäiset ristiriidat, joita ulkoiset viestimet moninkertaistavat. Jos kirkon työntekijät olisivat rohkeammin hengellisiä ja opettelisivat sanoittamaan arkista luterilaisuuttaan, olisi mahdollista, että kirkon kynnyks madaltuisi. Samalla ehkä ennaltaehkäistäisiin jokunen mediakriisien jälkeinen kirkosta eroamispiikki.

Yksi barometrivastaajista rohkaisi diakoniatyöntekijöitä hengelliseen vaikuttamisviestintään: ”Uskontojen ja katsomusten lisääntyessä yhteiskunnassamme on tärkeää osata kertoa, mikä on kristityn identiteettini ja mitä on luterilaisuus. Yleinen tietämys kristinuskosta ja luterilaisuudesta on suhteellisen puutteellista.” Enemmistölle barometrivastaajia eläminen julkikristittyinä vastasi tavallista, nor-

maalia elämää. Voisiko tämä olla pääjutun aihe seurakuntalehdissä?

Armo ja armon sanoma kuuluvat jokaiselle. Ei niin, että hengellistetään jokainen osto-osoitus. Eikä niin, että pakotetaan toinen hengellisen ikeen alle apua saadakseen. On muistettava se, että jokainen ihminen on psykologinen, fyysinen, sosiaalinen, henkinen ja hengellinen kokonaisuus. Kaipaus hengellisyyteen on olemassa, vaikka sitä ei osaisi sanoittaa.

Vahva hengellinen identiteetti

Rakkaus lähimmäistä kohtaan kysyy rohkeutta. Toiseen luottaminen ja toisen kunnioittaminen eivät ole itsestäänselvyksiä. Hengellisesti sensitiivinen ja uskontodialogiin taipuva työote on tarpeen, oman elävän hengellisyyden rinnalla. Tällaista tasoa ei voi saavuttaa ilman sen pohtimista, mihin itse uskoo ja millainen on oma luontainen maailmankatsomus. Ammatillinen reflektio omasta työstä on tarpeen säännöllisin väliajoin. Sen tulisi pitää sisällään myös työntekijän hengellinen kasvu ja kehitys. Kirkon työntekijänä hengellinen identiteetti on osa ammatti-identiteettiä eli työväline, jota täytyy kunnossapitää.

Diakoniatyöntekijöiden hengellinen identiteetti on vahva. Näkyykö se kuitenkaan meistä ulospäin? Tietääkö asiakas tullessa kohdatuksi kristillisesti, jos häntä ei kohdata siunaten tai yhteistä rukousta tarjoten? Tarve, joka jää vaille sanoitusta, jää usein toteutumatta.

Kristinuskon tärkein sanoma on toivossa. Ilman sitä olemme elossa vain puoliksi. Sen ei kuitenkaan pitäisi olla salaisuus, jonka vain työntekijät tuntevat.

Johanna Lehmusmies
diakoni, Tikkurilan srk

Huokaus tuo elämään toivon kipinöitä

Huokaus on maahanmuuttajille suunnattu Tampereen seurakuntien henkisen huollon keskus. Viime vuoden lopulla käynnistynyt palvelu yhdistää eri asiantuntijoiden osaamista yhdeksi kokonaisuudeksi.

Diakoni **Heidi Revon** mukaan Huokaus on lähtenyt liikkeelle maahanmuuttajien tarpeista.

– Kun tulet vieraasta kulttuurista, niin kaipaat vastauksia monenlaisiin elämän kysymyksiin. Niihin yritämme tällä toiminnalla vastata. Meillä maahanmuuttaja pääsee täysin luotamuksellisesti keskustelemaan häntä painavista asioista.

Suomeen turvanpaikanhakijana tai muuten saapunut ihminen voi kärsiä esimerkiksi synkistä ajatuksista tai unettomuudesta.

– Hänellä saattaa ilmetä myös keskittymis- tai oppimisvaikeuksia.

Usealla turvapaikanhakijalla suurta ahdistusta aiheuttaa se, saako hän ylipäättään jäädä Suomeen.

– Ja mikäli palautus kotimaahan tulee, niin mikä siellä sitten on odottamassa.

Kantasuomalaisten tavoin moni maahanmuuttajakin on yksinäinen.

– Perhe ja suku voivat olla maailmalla hajallaan, ja uudessa kotimaassa ei oikein ole syntynyt kontakteja.

Työ ratkaisukeskeistä

Revon mukaan Tampereen seurakuntien ei ole tarvinnut kehittää Huokausta varten varsinaisia uudenlaisia työtapoja. Pohjimmiltaan kyse on perinteisestä kirkon sielunhoitotyöstä.

– Huokauksen avulla teemme tätä työtä nyt maahanmuuttajille paremmin näkyväksi. Olemme tavallaan pakotoineet asian yhdeksi kokonaisuudeksi.

Huokauksessa keskustellaan terapeutisesti, mutta varsinaisesta terapiasta ei ole kyse.

– Mikäli ihmisellä on lääkehoitoa vaativia psyykkisiä ongelmia, niin hänet ohjataan eteenpäin muihin palveluihin.

Ohjenuorana on aina ratkaisukeskeisyys.

– Emme lähde penkomaan ihmisen menneisyyttä, mutta kuuntelemme, millaista hänen elämänsä on ollut. Keskeinen asia on toivo. Keskustelu asiakkaan kanssa on onnistunut, mikäli olemme saaneet hänen sisälleen nousemaan toivon kipinän, Repo miettii.

Moniammatillinen tiimi

Huokauksen asiantuntijat ovat Tampereen seurakuntien kokeneita työntekijöitä. Heidän työkalupakistaan löytyy hyvin monenlaisia osaamista.

– Työntekijäjoukkomme on koottu jo viime keväänä. Mukana on ohjaustyön ammattilaisia, työnohjaajia sekä perheneuvoja. Hyödynämme paljon toistemme asiantuntemusta.

Työntekijä sopii aina asiakkaan kanssa prosessin etenemisestä.

– Ajatus on se, että yhdellä asiantuntijalla on kerrallaan 1–3 asiakasta, joiden kanssa on menossa keskustelu-prosessi. Yksi istunto kestää tunnin ja on aina kahdenkeskinen. Joka kerta pyritään tapaamaan samassa tilassa.

Heidi Repo kertoo, että asiantuntijoiden toivotaan olevan seurakunnilla vakituisessa työsuhteessa.

– Haluamme, että toiminta on pysyvää. Mikäli asiakas haluaa myöhemmin palata keskustelemaan, niin hän voi päästä saman työntekijän luokse.

Huokauksen yksi vahvuus on laaja verkostoyhteistyö muun muassa Tampereen kaupungin ja monien maahanmuuttajatyötä tekevien yhdistysten kanssa.

Diakoni Heidi Repo tiimeineen tarjoaa maahanmuuttajille matalan kynnyksen tukea elämän vaikeisiin tilanteisiin.

– Teemmehän muutenkin paljon yhteistyötä, Repo huomauttaa.

Suomen kielen ei tarvitse olla sujuvaa

Huokauksen asiantuntijoiden luokse voi tulla keskustelemaan asioistaan, vaikka suomen kielen taito olisi aivan alkeistasolla.

– Puhumme selkosuomea. Käytämme myös keskustelun tukena erilaisia kuva- ja tunnekortteja sekä muita toiminnallisia menetelmiä. Tarvittaessa voimme hyödyntää erilaisia kännykästä löytyviä kielenkäännösohjelmia, Repo kertoo.

Maahanmuuttajat ovat tyytyväisiä siitä, että pääsevät käyttämään suomen kielen taitoaan.

– Tämäkin osaltaan motivoi tule-

maan mukaan palvelumme piiriin.

Monella asiakkaalla voi olla kerrottavana asioita, jotka ovat arkaluontoisia. Tulkkeja ei käytetä ollenkaan.

– Asiakas tietää varmasti, että voi keskustella kahdestaan seurakunnan työntekijän kanssa. Tulkkiin ei aina välttämättä luoteta.

Malli levitettävissä muuallekin

Diakoni Heidi Revon mukaan Tampereen seurakunnat ei halua mustasukkaisesti varjella kehittämäänsä Huokaus-toimintaa.

– Näemme tämän enemmänkin koko kirkon asiana, sen sisällähän on paljon maahanmuuttajatyön osaaamista. Olisi pelkästään hienoa, mikäli Huokauksen kaltaista keskustelu-

apua olisi tarjolla muuallakin Suomessa.

Repo muistuttaa, että työntekijöiltä ei kulu Huokaus-toimintaan kohtuuttomasti työaikaa.

– Tässä voidaan aika pienellä panostuksella saada aikaan suuria asioita. Ei yhdelläkään ihmisellä ole liikaa rinnalla kulkijoita.

Huokauksen tapaan toteutettu henkinen huolto voisi Revon mielestä kehittyä edelleen. Hän näkisi tarvetta esimerkiksi ryhmämuotoiselle keskustelulle.

– Siihen ei meillä Tampereella ole ainakaan vielä lähdetty. Kun kyseessä ovat asiakkaiden todella herkäät asiat, niin pitäisi miettiä hyvin tarkasti ryhmien koostumusta.

Vesa Keinonen

Kohti vuoropuhelua

Malmin seurakunnan järjestämässä diakoniaillassa mietittiin, minkälainen on tulevaisuuden tapa tehdä diakoniaa. Kuuntelemista pidetään entistä tärkeämpänä.

Malmin seurakunta järjesti 24. päivä lokakuuta vuonna 2018 seurakuntavaaleihin liittyvän keskustelutilaisuuden, jossa keskityttiin diakoniatyöhön. Avoimeen tilaisuuteen osallistui noin 70 ihmistä, joista puolet oli seurakuntavaaliehdokkaita.

Ehdokkaita ei nähty perinteisessä vaalipaneeliasettelussa, vaan väki istui neljän hengen pöydissä. Edustajat jokaiselta viideltä vaalilistalta kävivät vuorotellen salin edessä vastaamassa diakoniatyön ajankohtaisiin kysymyksiin. Illan teemat olivat taloudellinen auttaminen, rinnalla kulkeminen ja osallisuus.

Tilaisuudessa keskusteltiin muun muassa siitä, millaisissa tilanteissa diakonian taloudellinen apu on tarpeen. Kirkon tuen koettiin nousevan merkittäväan asemaan erityisesti äkillisissä kriisitilanteissa.

Seurakunnan diakoniatyö antaa muun muassa ruoka-apua. Seurakuntayhtymän ruoka-avun määräraha Malmille oli viime vuonna 31 000 euroa.

”Emme voi sivuuttaa aineellistakaan tarvetta, ja juuri

siksi on pohdittava, missä kohdassa diakoniatyön apua tarvitaan”, seurakunnan diakoniajohtaja **Elina Leppihalme** sanoi tilaisuudessa.

Köyhyyttä vastaan, tasa-arvon puolesta

Diakoniailta järjestettiin, jotta mietittäisiin yhdessä, mihin suuntaan diakoniaa halutaan tulevaisuudessa kehittää. Illalla haluttiin sekä kerätä tietoa että saada ihmisiä osallistumaan keskusteluun.

”Vaalit olivat hyvä hetki kertoa tuleville päätöksentekijöille, miten diakoniatyötä tehdään seurakunnassa”, Malmin seurakunnan viestinnän suunnittelupäällikkö **Anu Merenlahti** sanoo.

Nykyistä laajemman joukon osallistuminen keskusteluun ja päätöksentekoon seurakunnissa on tärkeää siksi, että diakoniatyö kohdentuisi oikein.

”Yhtälailla on tärkeää, että ratkaisuja vaikeisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten köyhyyteen ja eriarvoisuuteen, ovat luomassa he, joita asia koskee.”

Diakoniailta tuotti konkreettisia ehdotuksia ja lupauksia yhteistoiminnasta. Muun muassa partiolaiset lupasivat olla mukana diakoniatyössä.

Ratkotaan pulmia yhdessä

Diakonian vaali-ilta sai kipinän vuonna 2017 Kalliossa pidetyistä Sovinto 100 -ratkaisupajoista. Ratkaisupajoja oli toteuttamassa diakoniatyöntekijöitä Helsingin seurakunnista.

Pajojen tarkoitus oli käydä yhteiskunnallista keskustelua, lisätä keskinäistä ymmärrystä eri tavoin ajattelevien kesken ja saada yhteiskunnalliseen keskusteluun mukaan heidät, jotka muuten jäävät syrjään.

Yksi pajoista kulki Köyhyys ja eriarvoisuus -brunnin nimellä. Saman pöydän ääreen kutsuttiin etsivän kutsu- menettelyn kautta 40 vähävaraista ja heidän kanssaan keskustelemaan kuntapäätäjiä, Kelan johtoa ja köyhyys- tutkijoita. Yhteisissä pöydissä seurueet laativat konkreettisia ratkaisuehdotuksia köyhyyden taltuttamiseksi.

Tämä on se suunta, johon diakonian vaikuttamistyötä halutaan kehittää Malmin seurakunnassa. Leppihalmeen mukaan tavoitteen toteuttamiseksi Malmin seurakunta on aloittanut Diakonia kansalaistoiminnan ja kansalais- vaikuttamisen tukena -projektin.

”Haluamme toimia demokratian edistäjänä. Tavoitteenamme on hajottaa muureja, joita syntyy ihmisten välisistä ennakkoluuloista.”

Perinteisessä diakonian vaikuttamistyössä diakonityöntekijä puhuu kohtaamiensa ihmisten tilanteista vaikuttajille ja päättäjille. Uuden mallin mukaan viestinviejiä ei tarvita enää niin paljon kuin aikaisemmin.

”Tavoitteemme on luoda tilanteita, joissa ihmiset voisivat itse vaikuttaa heidän arkea koskeviin kysymyksiin ja päätöksiin. Haluamme, että köyhyyttä kokeva saa oikeasti oman äänensä kuuluviin.”

Kenellä on valta?

Kysymys vähävaraisten auttamisesta ei koske pelkästään kirkkoa, vaan kyseessä on monen eri toimijan yhteistyö.

Diakoniatyössä liikutaan väistämättä myös vallan ja politiikan kysymyksissä.

”Kuka määrittelee, mitä ihminen tarvitsee? Kenellä on oikeus päättää, miten yhteiskunnassa tarpeeseen vastataan? Muun muassa näiden kysymysten kanssa diakoniatyö on silmätysten”, Leppihalme sanoo.

Merenlahti lisää, että myös seurakunnan viestinnällä on tärkeä rooli diakoniatyön uudistamisessa.

”Viestinnän tulee kuunnella herkällä korvalla sitä, miten diakonian tapahtumia tulisi tulevaisuudessa järjestää ja miten niistä tulisi viestiä.”

Kysymys on Merenlahden mukaan myös vapaaehtoistyön kulttuurin muutoksesta.

”Tarvitsemme kirkon tapahtumissa edelleen kahvinkaatajia ja ruoanjakelijoita, mutta kokemukseni mukaan ihmiset haluavat vapaaehtoistyössä käyttää yhä enemmän omaa, esimerkiksi ammatin kautta hankittua, asiantuntijuuttaan.”

Vapaaehtoistoimijoiden, viestinnän, luottamushenkilöiden, diakoniatyöntekijöiden ja yhteiskunnan eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä on hyviä kokemuksia Malmin seurakunnassa.

”Olemme saaneet positiivista palautetta siitä, että kirkko haluaa oikeasti kuunnella. Pyrimme tulevaisuudessa rakentamaan entistä kestävämpiä siltoja tavallisten ihmisten ja päättäjien välille”, Leppihalme sanoo.

Eveliina Lauhio

viestijä

Malmin seurakunta

Suunnittele dialoginen tapahtuma

Miten vahvistetaan luottamusta? Miten yhteiskunnalliseen keskusteluun saadaan mukaan heidät, jotka muuten jäävät syrjään? Dialogisten tapahtumien suunnitteluun löydät vinkkejä täältä:

- Tutustu Sovinto 100 -ratkaisupajoihin: www.sovinto100.fi/ratkaisupajat
- Työkaluja rakentamaan dialogin toteuttamiseksi omassa seurakunnassasi löydät myös Sitran Erätauko-sivuilta: www.sitra.fi/era-tauko

Sydämellä kiusaamista vastaan

Turun Mikaelinseurakunnan nuorisotyönohjaaja Sirpa Hiltunen luennoi kiusaamisen seurauksista sekä kouluissa että rippikouluissa. Räväkkä ote aiheeseen auttaa vangitsemaan nuorten huomion.

Nuorisotyönohjaaja Sirpa Hiltunen puhuu nuorille kaunistelematta kiusaamisen seurauksista. Hän toivoo systemaattisen valistustyön leviävän seurakuntiin ympäri Suomen.

Mitä seurauksia kiusaamisella voi olla? Miksi kiusaaja kiusaa? Miksi kiusaamista ei pidä seurata hiljaa sivusta? Ja miten kiusaamisesta voi selvitä?

Muun muassa näitä asioita Turun Mikaelinseurakunnan nuorisotyönohjaaja **Sirpa Hiltunen** pohtii turkulaisnuorten kanssa joka vuosi. Hän käy puhumassa kiusaamisesta ja itsetunnon vahvistamisesta oman seurakuntansa alueen seitsemän koulun kuudesluokkalaistilaisille sekä seurakuntansa kuudelle rippikoulu-ryhmälle, joihin iso osa näistä koululaisista päättyy.

Hiltunen aloitti kiusaamisluennot kouluissa kahdeksan vuotta ja rippikouluissa neljä vuotta sitten. Kiusaamisesta ”paasaaminen” ja herkässä iässä olevien nuorten itsetunnon vahvistaminen on entiselle koulukiusatulle sydämen asia. Hiltusta kiusattiin yläasteella siksi, että hän oli muita pidempi.

– Tiedän, miltä tuntuu olla muiden silmissä huonompi, ulkopuolinen ja vääränlainen. Jotenkin niin haluaisin, että muut eivät joutuisi kokemaan sitä.

Karuja tarinoita

Hiltunen käsittelee kiusaamista luennoillaan räväkällä otteella. Hän kertoo nuorille rajujakin tositarinoita siitä, mihin kiusaaminen voi johtaa: syrjäytymiseen, masentumiseen ja itsemurhaankin. Ideana on ravistella heidät ymmärtämään, että toisen ilkeä kohtelu ei ole pikkujuttu.

Hän ei pelkää sanoa nuorille suoraan, miten raukkamaista ja kuole-

manvakavaa kiusaaminen on. Hänen viestinsä kiusaajille on se, että aina voi ottaa vastuun teoistaan ja päättää lopettaa. Sivusta seuraajia hän rohkaisee kertomaan kiusaamisesta aikuisille.

Omakohtaus on Hiltusen luennoilla läsnä. Hän kertoo nuorille, miten huokaisi yläasteella helipotuksesta, kun kiusaajat jättivät hänet rauhaan ja ottivat silmätikukseen kouluun juuri tulleen pojan. Intensiivisen kiusaamisen seurauksena pojan mieli järkkäsi. Hiltunen on aina katunut, että seurasi tilannetta hiljaa sivusta.

Hiltunen ydinviesti nuorille on se, että kiusaaja tekee väärin ja että kiusatulla on oikeus elää onnellisena. Hän haluaa korostaa kiusatuille näiden olevan tärkeitä, rakastettuja ja ainutlaatuisia ikävistä kokemuksistaan huolimatta.

– Vaikka kiusatusta voi tuntua, että elämässä on tapahtunut paljon pahaa, menneisyys ja nykyhetki eivät määritä sitä, mitä tulevaisuudessa voi olla – onnea, iloa ja rakkautta, jota nyt ei voi aavistaakaan.

Kokemukset näkyvät

Sekä opettajat että oman seurakunnan rippikoulutyöntekijät ovat otaneet Hiltusen kiusaamisluennot omikseen. Nykyään luentojen perään kysellään jo etukäteen.

Koulussa kuudesluokkalaisten luento kestää kaksoistunnin ja sisältö on tunnustukseton. Rippikoulussa Hiltunen käsittelee asiaa vähän syvällisemmin ja tuo mukaan myös hengellisen puolen.

Luentojen aikana Hiltunen saa nuorten jakamattoman huomion. Hän huomaa usein heidän reaktioistaan, keitä on kiusattu ja ketkä ovat kiusaajia. Koulu- tai rippikoulutunnin jälkeen joku kiusattu nuori haluaa monesti jäädä juttelemaan kokemuksistaan Hiltusen kanssa.

– Paras palaute oli se, kun yksi kuudesluokkalainen poika oli tun-

nin jälkeen mennyt itkien opettajan luokse, että ”opettaja, mä en ikinä enää kiusaa. En ole tiennyt, että siitä voi seurata jotain tollasta”. En tiedä, onko lupaus pitänyt, mutta jospa hän edes hetken ymmärsi, että sanat ovat haavoittavin ase.

Puutu aina

Sekä opettajilta että rippikoulussa työskenteleviltä kirkon ammattilaisilta Hiltunen toivoisi sitä, että kiusaamiseen puututtaisiin aina.

Hän koittaa luennoillaan ja omassa työssään rikkoa käsitystä siitä, että kiusatun pitäisi sietää kiusaamista. Omissa rippikouluisaan hän julistaa rippikouluurauhan, kehottaa rippikoululaisia käyrtymään kiusaajat ja ilmoittaa yksikantaan, että kiusaaminen on syy kiusaajan rippikoulun keskeyttämiseen.

– Ei siis niin, että kiusattu lähtee rippileiriltä kotiin, koska ei enää jaksa tilannetta.

30-vuotisen nuorisotyönohjaajan uran tehnyt Hiltunen myöntää, että kiusaamiseen on välillä todella hankalaa puuttua. Nuorempana hän myöntää ymmärtäneensä kiusaajia liikaa ja oli liian arka ja epävarma puhumaan kiusaamisesta näin tiukkaan sävyyn.

Pitkä ura on tuonut itsevarmuutta. Hiltunen toivoo, että kiusaamista ehkäisevää työtä tehtäisiin systemaattisesti seurakunnissa ympäri Suomen.

– Mitä enemmän asiasta puhutaan, sitä enemmän nuorilla jää päähän, ja ehkä jotain tapahtuu sydämessäkkin. On tärkeää, että muutkin tahot kuin koulu sanovat, että kiusaaminen ei ole oikein.

Heidi Pelander

Utajärven Yhteinen keittiö tukee maahanmuuttajien kotoutumista

Utajärvi, pohjoisen noin 3000 asukkaan kunta Oulun ja Kajaanin välillä, on vastaanottanut pakolaisia vuodesta 2016 alkaen. Paikkakunnalle on saapunut kongolaisia, syyrialaisia ja eritrealaisia. Kunta on tehnyt päätöksen vastaanottaa vastaisuudessaakin vuosittain noin 30 pakolaista tai turvapaikanhakijaa. Utajärven vahvuutena on alueellinen järjestöaktiivisuus ja eri toimijoiden tahtotila tehdä asioita yhdessä. Utajärvellä onkin alusta alkaen panostettu kotouttamiseen verkostoa laajasti hyödyntäen.

SPR:n kansainvälinen klubi aloitti toimintansa hyvin pian ensimmäisten pakolaisten tultua Utajärvelle. SPR järjesti vapaaehtoistyön koulutuksen ja kutsui ystäviä mukaan autamaan tulijoita alkuun ja tutustumaan paikallisiin ihmisiin. KV-klubi on järjestänyt yhteisiä tapaamisia eri teemoin noin kerran kuukaudessa. Kunnan järjestämän keräyksen myötä paikkakuntalaisilla oli mahdollisuus lahjoittaa tulijoille vaatteita ja kodin tarvikkeita, ja lahjoituksia tuli niin runsaasti, että lahjoitettavaa jaettiin vielä diakoniatyön kautta paikallisille avuntarvitsijoille. Aina uuden ryhmän saavuttua kunnassa on järjestetty tervetuloilaisuus, jossa

kunnan eri toimijat, seurakunta, järjestöt ja vapaaehtoiset ovat kertoneet palveluista ja harrastusmahdollisuuksista Utajärvellä. Myös aiemmin pakolaisina tulleet ovat halunneet olla mukana vastaanottamassa uusia tulijoita.

Yhteinen tekeminen ja yhteinen oppiminen

Ensimmäisen pakolaisryhmän koto-koulun myötä Utajärven seurakunta sai kaksi työelämän harjoittelijaa. Jo tuolloin huomattiin, miten tärkeää yhteisen kielen puuttuessa on yhteinen tekeminen ja tekemällä oppiminen. Yhteisen tekemisen kautta oli

helppo tutustua, oppia sanoja ja opetella työelämän taitoja. Viime vuoden lopulla maahanmuuttotyön vapaaehtoisryhmässä heräsi ajatus kokkikerhosta. Koettiin tarpeelliseksi tarjota säännöllistä harrastusta ja mielekästä tekemistä, joka tukisi maahanmuuttajia arjen ruoanlaitossa ja taloudenhoidossa. Haluttiin lisätä tulijoiden tietoa suomalaisista ruoka-aineista ja niiden käytöstä, terveellisyydestä, lähiruoasta, ruoan saatavuudesta ja säilytyksestä. Utajärvellä on paljon puhuttu yhteisöllisyyden merkityksestä ihmisten onnellisuudelle, ja tuosta näkökulmasta tuntui hyvältä pitää toiminta avoimena kaikille. Yhtenä tavoitteena onkin vastavuorisuus ja mahdollisuus tutustua ihmisiin ja ruokakulttuuriin puolin ja toisin.

Yhteinen keittiö -hankkeen ideologia sopi hyvin jo olemassa olevaan toimintakulttuuriin ja arvoihin. Hankkeen valtakunnallisena yhteistyökumppaneina Marttaliiton ja Maa- ja Kotitalousnaisten paikallisjärjestöjä oli luontevaa lähestyä. Maa- ja Kotitalousnaiset olivat jo aiemmin olleet järjestämässä maahanmuuttajille suunnattua ruokatalaisuuutta, samoin kuin hävikkiviikon tapahtumaa. SPR:n kansainvälinen klubi oli jo järjestänyt yhden illan teemalla ”kongolaista ruokaa”, ja ajatuksena oli järjestää myös muiden maiden ruokailtoja. Utajärven kunta ja seurakunta ovat sitoutuneet Reilun kaupan ja ympäristöasioiden puolesta, ja vastuullista elämäntapaa ja ympäristöteemaa haluttiin tuoda esille myös Yhteisen keittiön kautta. Yhdessä näiden toimijoiden kanssa Utajärven seurakunta päätti perustaa Yhteisen keittiön ja hakea hankerahoitusta Kirkkohallitukselta.

Hankerahoitusta moninlaisiin menoihin

Tilaisuuksien järjestämisistä sovittiin yhteistyökumppaneiden kesken niin, että kukin toimija huolehtii vuorol-

laan käytännön järjestelyistä ja kustannuksista tai sponsoroiden hankinnasta. Yhteisen keittiön hankerahoitusta anottiin mm. raaka-aineisiin, matkoihin, kurssimaksuihin ja tulkin palkkioihin. Tiloina voidaan käyttää maksutta kunnan ja seurakunnan tiloja. Toimintasuunnitelmassa hyödynnetään yhteistyökumppaneiden jo olemassa olevia toimintoja. Erityisen tärkeäksi koettiin tiedottaminen ja maahanmuuttajien kutsuminen mukaan, samoin kuin sidosryhmien ja paikallisten ystävien kutsuminen. Myös kotikoulun kanssa tehdään yhteistyötä.

Hankesuunnitelma tehtiin vuodeksi, jonka tuoman kokemuksen myötä arvioidaan jatkoa. Toiminnassa tulee reagoida ajan haasteisiin, ja aika näyttää, millaiseksi Utajärven maahanmuuttotilanne muodostuu. Tänä vuonna tavoitteet vastaavat kotoutujien tarpeeseen.

Heidi Laitinen

diakonissa
Utajärven seurakunta

Utajärven Yhteisen keittiön toimintasuunnitelma 2019

- 01 Syyrialaista ruokaa
- 02 Terveellinen ruoka ja ravitsemus
- 03 Eritrealaista ruokaa
- 04 Suomalaista perinneruokaa tai leivontapäivä
- 05 Lähiruokaa tai tutustumiskäynti lähiruokatorilla
- 08 Mustikkaretki
- 09 Hävikkiviikko
- 10 Reilun kaupan viikko
- 11 Hygieniapassi
- 12 Suomalainen joulun ja jouluperinteet

Osallisuuden edistäminen seurakuntien Yhteisissä keittiöissä

Osallisuuden näkökulmasta otollisinta olisi, ettei auttajien ja avunsaajien rooleja olisi. Yhteisen keittiön ideana on ollut levittää yhdessä tekemisen toimintakulttuuria, jossa kaikilla toimintaan osallistuvilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa sekä kokea yhteisöllisyyttä.

Seurakunnissa Yhteinen keittiö pyörii pääasiassa ruuan jaon ympärillä. Ruoka-apu koetaan niissä olennaiseksi osaksi toimintaa. Seurakunnat ottivat yhteisen keittiön toiminnan suuntaviivat diakonian perustuksista, joihin kuuluu vähäosaisista huolehtiminen. Siksi seurakuntien

jakama kutsu yhteiseen keittiöön on suunnattu yleensä työttömille, yksinäisille ja vähävaraisille, vaikka yhteisen keittiön idea oli koota ihmisiä yhteen eri yhteiskuntaryhmistä. Seurakuntien yhteisten keittiöiden toiminta mielletään heikossa tilanteessa olevien auttamiseksi. Myös kävijät ja toiminnan vapaaehtoiset ajattelevat yhteisen keittiön olevan tarkoitettu huono-osaisille henkilöille.

Osallisuus-käsite haastaa diakoniatyötä

Isola (2017) tutkimuskumppaneineen on määritellyt osallisuuden kuulumiseksi sellaisiin kokonaisuuksiin, joissa henkilö voi liittyä hyvinvoinnin lähteisiin, merkitykselli-

syyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin sekä vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteisiin asioihin. Tällainen kokonaisuus voi tarkoittaa hyvinvointivaltiota tai sosiaalista vuorovaikutusta mahdollistavaa ja osallisuutta edistävää yhteisöä, kuten Yhteistä keittiötä.

Osallisuuden voi jakaa kolmeen osa-alueeseen: osallisuuden omassa elämässä, osallisuuden vaikuttamisen prosesseissa sekä osallisuuden yhteisessä hyvässä kuten paikallisissa hyvinvoinnin lähteissä (Isola ym., 2017). Siksi osallisuuden edistämisen kohteena eivät ole pelkästään yksilöt vaan myös yhteisöt ja yhteiskunta. Tarkastelen tässä kirjoituksessa tekemieni etnografioiden pohjalta seurakuntien Yhteisiä keittiöitä osallisuuden edistämisen näkökulmasta.

Yhteiskuntaryhmät ylittävää arvoa ja hyvinvointia

Kävijöille osallistuminen seurakuntien yhteiseen keittioon voi olla pakon sanelemaa, koska taloudellinen tilanne on niin huono. Toiminnassa mukana oleminen voi tällöin leimata kävijänsä. Kävijäkunta rajautuu, ja toiminta ei tällöin yllä osallisuustyön tavoitteeseen yhdistää kävijöitä yhteiskuntaryhmistä riippumatta. Osallisuuden edistäminen on kuitenkin kaikkea sitä, missä luodaan ja jaetaan yhteiskuntaryhmät ylittävää arvoa ja hyvinvointia (Isola ym., 2017).

Yhteisen keittiön kävijöille kohdennettu seurantakysely osoitti, että toimintamahdollisuuksia tarjoavien Kortteli-keittiöiden kävijöiden tunne kuulumisesta yhteisöön oli lisääntynyt enemmän kuin ruoka-apua tarjoavissa keittiöissä. Sen sijaan, että kävijä nähdään pelkästään ruokaa tarvitsevana, kaikilta Yhteiseen keittiöön tulijoilta voitaisiinkin kysyä, mitä sinä tykkäät tehdä? Voitaisiinko me tarjota siihen tila? Kenen kanssa haluaisit toimia?

Vapaaehtoiset kokevat usein toiminnan merkitykselliseksi, ja heille on tärkeää saada olla mukana auttamassa. Monelle kävijälle ruoka on tärkeä syy tulla yhteiseen keittioon. Miten myös kävijät voisivat kokea vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä laajempia toimintamahdollisuuksia seurakuntien Yhteisissä keittiöissä?

Olisiko auttajan ja autettavan roolit mahdollista purkaa?

Vieraillessani seurakuntien Yhteisissä keittiöissä havaitsin, että toiminnassa käytetty kieli voi lukkiuttaa auttajan ja autettavan rooleihin. Autettaville kohdennettu puhe tai tervehdys voi jopa vahvistaa syrjässä olemisen tunnetta. Keittiön kävijä saattaa käytetyssä kielessä olla passiivinen avun vastaanottaja omaehtoisen toimijan sijaan. Osallisuuden edistämisen näkökulmasta olisi tärkeää pystyä liittymään sellaisiin merkityksellisiin vuorovaikutussuh-

teisiin, joissa ei ole läsnä toisen ihmisen näkeminen ongelmien ja haasteiden kautta. Parhaimmillaan vuorovaikutuksessa käytetty kieli voisi toimia yhteisyyttä ja merkityksellisuutta edistävänä.

Mahdollisuus auttaa muita on yhteydessä osallisuuden kokemukseen

Osallisuus on merkityksellisuutta ja kuulumista, ja ruuan ympärille kokoontuminen on mitä hienoin tapa lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kyselyyn vastanneista jopa yli 97 % haluaa osallistua toimintaan myös jatkossa. Yhteisen keittiö on siis toimintaa, jolle on tilausta ja jota kannattaa kehittää. Seurakunnat tarjoavat paljon mahdollisuuksia auttaa muita, ja se näyttääkin olevan yksi tärkeimmistä tekijöistä osallisuuden kokemuksen lisääntymiseen. Kyselyn perusteella mahdollisuus auttaa muita on yhteydessä kokemuksiin sosiaalisten kontaktien laadusta, päivittäisen toiminnan merkityksellisyyteen sekä positiivisiin toimijauskomuksiin. Erityisesti ruoka-apua jakavissa keittiöissä toimintaan osallistuminen oli lisännyt positiivista toimijauskomusta.

Erika Mäntylä

Isola, Anna-Maria; Kaartinen, Heidi; Leemann, Lars; Lääperi, Raija; Schneider, Taina; Valtari, Salla; Keto-Tokoi, Anna (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa (2017)

Mikä on Yhteinen keittiö?

Yhteinen keittiö oli yksi toteuttaja hallituksen kärkihankkeessa Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö valitsi yhdeksän hyväksi havaittua käytäntöä tai toimintamallia, joiden se haluaa leviävän ympäri Suomea. Yhteinen keittiö on yksi näistä toimintamalleista. Yhteinen keittiö -hankkeella on ollut kaksitasoinen tehtävä: lievittää yksinäisyyttä ja edistää kansalaisten osallisuutta sekä levittää ja juurruttaa hyviä käytäntöjä hyvinvoinnin edistämiseksi.

Isä, äiti ja kolme tyttäätä. Perhekuva ajalta ennen Sepon kuolemaa.

Läheisensä menettänyt toivoo seurakunnan läsnäoloa surussa

Monet kirkkoon kuuluvat eivät ole aktiivisia toimijoita seurakunnassa. Silti seurakunnan tukea kaivataan elämän suurissa muutoksissa, erityisesti surun ja kuoleman kohdatessa. Läheisensä menettäneet toivovat diakoniatyöntekijöiltä yhteydenottoa, läsnäolevaa kuuntelemista ja avun pariin ohjaamista.

Marja ja Seppo Väisänen olivat olleet naimisissa 25 vuotta, kun Seppo sairastui hyvin äkillisesti. Pariskunnalla on kolme tyttäätä, jotka olivat tuolloin 15-, 18- ja 20-vuotiaita. ”Elokuun alussa vuonna 2010 ihmettelimme Sepon laihtumista ja väsymystä. Terveyskeskuksesta hänet laitettiin tyräleikkausjonoon, mutta oireiden jatkuessa totesin, että tässä täytyy olla jotain muuta takana. Asiaa alettiin tutkia, ja pian hänet otettiin sairaalaan kirurgiselle osastolle. Minulle ei suoraan kerrot-

tu, mistä oli kyse, mutta sivulauseesta ymmärsin, että Sepolla oli kasvain. Syöpäosastolla hänet siirrettiin ensin kuuden, sitten kahden ja lopulta yhden hengen huoneeseen”, Marja kertoo kahdeksan vuoden takaisista tapahtumista.

”Hääpäivämme oli 25.8. Silloin työnsin Sepon käytävän päähän, jotta hän näkisi ulos”, Marja muistelee. ”Seuraavan päivän iltana lääkäri totesi minulle, että mieheni tulisi menehtymään. Hain työt hyvästelemään Sepon. Annoimme hänelle lu-

van mennä. Seuraavana aamuna, kun palasin mieheni siskon ja anoppini kanssa sairaalaan, ei Seppo enää ollut tajuissaan. Muutaman tunnin kuluttua hän menehtyi. Vielä kolme viikkoa sitten mieheni oli ollut terve, vain vähän väsähtänyt, ja nyt hän oli kuollut.”

Sepon kuoleman jälkeen tämän vaimo, äiti ja sisar ohjattiin käytävään odottamaan. Sillä aikaa hoitajat siistivät hänet ja sytyttivät kynttilöitä huoneeseen. Sen jälkeen omaiset saivat viipyä Sepon vierellä kaikessa rauhassa. ”Kun minun piti lähteä lääkäriin, lähdimme kaikki yhtä aikaa pois. Kukaan hoitajista tai lääkäreistä ei sanonut meille enää mitään, eikä kukaan käynyt luonamme. Olisin odottanut, että pappi tai diakoniatyöntekijä olisi silloin tullut paikalle, olimmehan kaikki hyvin järkyttyneitä ja surun murta-mia. Työterveydestä sain sairaalomaan ja jonkin verran keskustelua-pua”, Marja kertoo.

Omaisensa menettänyt kaipaa kuuntelijaa

”Mieheni äkillinen kuolema oli valtava sokki. Silloin etsin kissojen ja koirien kanssa tahoja, jolle voisin mennä puhumaan”, Marja kuvailee. Pelastukseksi koitui paikkakunnalla juuri aloittanut Suomen nuorten leskien vertaistukiryhmä. Myös lähimmäisistä oli paljon apua. ”Kaksi tyttäreni ystävien äitiä tuli tapahtuneesta kuultuaan meille tuomaan piirakoita ja kakkuja. He istuivat olohuoneessa kanssani ja kuuntelivat, minä sain puhua. Se oli paras mahdollinen apu siinä tilanteessa.”

Marja kertoo kuulleensa myös kotipaikkakunnallaan Kuopiossa toimivista seurakunnan sururyhmistä. ”Soitin seurakuntaan viikon sisällä mieheni kuolemasta. Minulle sanottiin, että sururyhmään voi päästä vasta, kun kuolemasta on kulunut puoli vuotta. En vielä tänäkään päivänä ymmärrä, mikä syy puolen

vuoden odotuttamiselle on – sitä ei minulle kerrottu. Minulla on sellainen tunne, että sokissa olevan ihmisen raastavaa surua ei haluta kohdata, ja siksi avun antamista lykätään, jotta sureva ehtisi rauhoittua. Ikään kuin suojellaan auttajia autettavan surulta. Onneksi Nuorten leskien ryhmässä sain laskea ulos kaiken, mitä mielessäni oli, ja saman kokee-neet kuuntelivat. Sitä tarvitsin nimenomaan siinä vaiheessa.”

Puolen vuoden kuluttua Marja pääsi mukaan seurakunnan sururyhmään. ”Ryhmässä oli noin puolenkymmentä henkilöä. Vetäjinä oli muistaakseni pappi ja diakoni. En ole itse kovin uskonnollinen, mutta tuntui, ettei uskonnollisuutta ryhmässä tupeutettukaan. Se oli hyvä. Seurakunnalla voi olla erilaisia käsitteksiä kuin autettavilla ihmisillä, mutta se ei haittaa. Ei siinä tarvitse osata sanoa, mikä suruun auttaa tai mitä pitäisi tehdä. Ei sellaisia vastauksia ole. Tärkeintä on, että autetaan.”

Hiljaisuutta ja vastakaikua seurakunnalta

Myöhemmin Marja alkoi toimia Nuorten leskien vertaistukiryhmän ohjaajana. Silloin hän oli yhteydessä kaikkien Kuopion seurakuntien diakoneihin, joiden yhteystiedot löytyivät verkkosivuilta. ”Halusin kertoa, että meillä on tällainen sururyhmä, johon voi tulla aiemminkin kuin puolen vuoden päästä. Toivoin, että jos myöhemmin joku minun laillani etsii apua, niin ainakin hänet voitaisiin ohjata jonnekin. Lähetin toistakymmentä henkilökohtaista viestiä, mutta vastaukseksi sain vain kolme automaattista lomaviestiä. Se oli pettymys.”

”Seuraavan kerran olin yhteydessä seurakuntaan, kun isäni kuoli”, Marja kertoo. ”Äitini jäi yksinäiseksi ja tuntui, että hän alkoi erakoitua. Olin yhteydessä lähiseurakunnan diakoniin. Ajattelin, että jos he voisivat

olla äitiini yhteydessä ja kutsua häntä ryhmiin, niin hän ehkä aktivoituisi. Diakoni soittikin äidilleni seuraavana päivänä ja kävi myöhemmin hänen luonaan. Äiti saatiin ainakin joksikin aikaa houkuteltua mukaan seurakunnan toimintaan. Tässä tilanteessa diakoniatyö toimi mielestäni hyvin.”

Läheisensä menettänyt toivoo seurakunnalta yhteydenottoa

Marja kertoo toivovansa, että seurakunnasta oltaisiin aktiivisesti yhteydessä sureviin seurakunnan jäseniin. ”Kyllähän seurakunnassa tiedetään, jos seurakunnan jäsen on kuollut. Miksei sieltä olla läheisiin yhteydessä? Miksi pitää odottaa, että sokissa oleva ja toimintakyvytön ihminen ottaa itse yhteyttä? Kun mieheni kuoli, odotin jo sairaalassa, että joku olisi yhteydessä, mutta missään vaiheessa sitä ei tapahtunut.”

Omaiset kohtaavat liian usein hiljaisuutta lähipiirissä sattuneen järkyttävän kuolemantapauksen jälkeen. ”Sen kyllä ymmärrän, että työyhteisössä ei osata suhtautua suruun. Kun palasin töihin Sepon kuoleman jälkeen, kaikki hiljenivät kahvihuoneessa, kun minä astuin huoneeseen. Tuntui, että olin elävä muistutus siitä, että elämä ei ole ikuista. Työkaverit eivät ole ammatillaisia, mutta luulisi, että diakoniatyöntekijä ammatillisena pystyisi kohtaamaan kuoleman ja surun. Heidän pitäisi rohkeasti mennä surevan luokse.”

Musertavan surun kohtaaminen tuntuu usein ammatillisestakin vaikealta, vaikka auttamisenhalu on kova. Saatetaan ajatella, että pitäisi osata tehdä tai sanoa jotain, mikä auttaisi surussa, vaikka se ei todellisuudessa ole mahdollista. ”Ei sureva ihminen mene rikki siitä, että hänen luokseen menee, eikä suru tartu”, Marja toteaa. ”Ei kohtaamisessa pysty tekemään surevalle vahinkoa

– vahinko eli rakkaan ihmisen kuolema on jo tapahtunut, eikä se siitä enää voi pahemmaksi mennä. Ei kannata yrittää käyttää latteuksia kuten ’tiedän miltä sinusta tuntuu’. Tärkeintä on osoittaa myötätuntoa ja olla läsnä. Vaikka sureva ei haluaisikaan puhua, on silti tärkeää, että joku rohkeasti menee hänen luokseen ja tarjoaa apuaan.”

Kokemusasiantuntijat auttavat ammattilaisia auttamaan

Marja on yksi vertaistukijärjestöjen yhteisen Surevan kohtaaminen-hankkeen koulutetuista kokemusasiantuntijoista, jotka tekevät vierailuja työpaikoille ja oppilaitoksiin. Vierailuilla kokemusasiantuntija kertoo oman tarinansa ja kertoo yleistä tietoa surusta ja surevan kohtaamisesta. Kokemusasiantuntijan voi pyytää ilmaiselle vierailulle hankkeen verkkosivujen kautta. Sivustolta löytyy myös tutkimustietoa surevan kohtaamiseen liittyen.

Kokemusasiantuntijat toivovat ammattilaisilta ennen kaikkea empaattisia kohtaamisia. On myös tärkeää, että ammattilaiset osaavat tarpeen vaatiessa ohjata surevan eteenpäin saamaan apua muualta, esimerkiksi lääkäriltä, psykologilta tai vertaisilta. Vertaistuki on monille läheisensä menettäneille paras apu. ”Olisi hyvä, jos eri tahot tekisivät yhteistyötä”, Marja toteaa. ”Jos itsellä ei ole tarjota apua, voi ohjata surujärjestön vertaistukiryhmään.”

Maiju Laitanen

viestintävastaava

Surevan kohtaaminen -hanke

Surevan kohtaaminen

Koottua tietoa surevan kohtaamisesta:
www.surevankohtaaminen.fi

Tieteelliseen tutkimukseen perustuvat suositukset äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukemiseen: www.hotus.fi
Vertaistukea omaisille tarjoavat järjestöt: Huoma – Henkirikoksen uhrien läheiset ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Suomen nuoret lesket ry ja Surunauha ry – vertaistukea itsemurhan tehneiden läheisille.

AVAUTUMISEN AARRE

- seurakuntalaisten ääni kuuluviin Avautumisklubilla Kalliossa

Ketkä saavat olla kirkossa äänessä? Kenen ääni kuuluu? Tämä kysymys oli pyörinyt paljon mielessäni. Oma tilanteeni tällä saralla on oikein hyvä. Pappina saan tasaisin väliajoin ihmisten huomion saarnatessani tai muuten puhuessani kirkossa, sosiaalisen median verkostoissa, radion aamuhartauksissa tai lehtien sivuilla. Seurakuntalaisen tilanne on toisenlainen. Vaikka olisi aktiivinenkin kirkkovieras.

Ajatus ei jättänyt minua rauhaan, vaan kehittyi edelleen: tiedämmekö

oikeastaan seurakunnissa, mitä ”nuoret aikuiset” (inhoan termiä, koska kukaan ei määrittele itseään sen kautta vaan esimerkiksi suhdestatukseen, opiskelun, työn tai harrastuksen kautta) ajattelevat elämästä, sen suurista kysymyksistä? Millaisia ovat ne ajatukset ja haasteet, joita ihmiset kokevat? Vastauksia kirkolta löytyy, mutta tiedämmekö, mitä kysytään.

Muiden kaunis elämä

Kirkkomme ovet ovat aina auki (arkisin 7–21), ja oman kokemukseni mukaan keskusteluapua etsivien ihmisten määrä oli kasvussa kolmenkymppin molemmin puolin olevien joukossa, joita tapasin kahdenkeski-

sen sielunhoidon puitteissa. Kallio on opiskelijoiden kaupunginosa. Siis juuri niiden kaupunginosa, jotka eivät juuri kirkonpenkkiä sunnuntaisin kuluta.

Somesta, syötteistä ja kuvavirroista välittyvä narratiivi siitä, miltä elämän pitäisi näyttää, saa monet kokemaan, ettei oman elämän todellisuus sitä vastaa. Se saattaa tuntua jopa ahdistavalta. Olenko ainoa, joka ei saa kotiaan näyttämään sisuslehden keski-aikeamalta, tai ainoa joka ei surffaa Balilla säännöllisesti? Silti somen luomaan maailmaan tulee kuin huomaamatta myös itse osallistuttua, koska tykkäysten ja sydänten voimale ei kukaan ole immuuni.

Merkityksellisyys, ahdistuneisuus ja masennus koskettavatkin yhä useampaa ihmistä myös tilastojen valossa, ei vain subjektiivisena huomionani. Samalla taas esimerkiksi opiskelijoiden hyvinvointia tukevia rakenteita leikataan ja vähennetään. Moni kokee olevansa kovien paineiden alla ja saattaa kokea olevansa yksin omien kokemustensa kanssa.

Pois kirkkosalin seinien sisältä

Itsenäistyminen, oman paikan löytäminen, ihmissuhteet, taloudellinen selviytyminen, ympäristön tila, menestys ja menetykset mietityttävät. Missä näistä tunteista ja kokemuksista voisi puhua avoimesti?

Tähän kysymykseen ja nuorten aikuisten tavoittamiseen vastasi Avautumisklubi. Pohdintoja jatkettiin kahden aktiivisen seurakuntalaisen, **Veikko Pöyhösen** ja **Katri Korolaisen** kanssa. Olimme yhdessä aikaisemmin järjestäneet tapahtumat Kallion alueen kansalaisjärjestöjen yhteisestä kokoontumisesta ja kirkon ovien pitämisestä auki läpi yön suoja tarvitseville.

#metoo-kampanja ja monet muut viime vuosien joukkoilmiöt olivat olleet jo hyvällä tavalla murtamassa hiljaisuuden ja vaikenemisen kulttuuria myös ulkoisesti pärjäävän ihmisen osalta. Avautumisklubi halusi olla omalta osaltaan lisäämässä kuuluksi ja nähdäksi tulemisen kokemusta. Yleinen ilmapiiri siis selkeästi vahvisti tunnetta, että tässä tavoitetaan jotain oleellista.

Vaikka alkuperäinen idea liittyi ajatukseen siitä, ketkä saavat olla kirkossa äänessä, päädyttiin hyvin nopeasti siihen, että kaikesta yrityksestä huolimatta kirkon kynnyks voi olla liian korkea. Avautumisklubi voisi toimia paremmin kapakassa. Lisäksi kirkossa olemista määrittelee edelleen verrattain jäykkänä koettu tapakulttuuri ja kirkkosalin koko; Kallion kirkkoon mahtuu noin tuhat ihmistä,

joten 50 ihmistä istumassa siellä täällä ei lisää intiimiyden tunnetta, jota onnistuneessa klubi-illassa tarvitaan.

Avautumisklubien paikaksi valikoituikin Väinö Kallio -niminen ravintola ja illanviettopaikka. Nuoret yrittäjät innostuivat ideasta ja näkivät sen omaan brändiinsä sopivana. Rohkaisenkin kirkon työntekijöitä rohkeasti lähestymään yllättäviäkin yhteistyötahoja, eikä aina asiakkuus edellä, tai ajatuksella, että ”ei kukaan kuitenkaan halua leikkiä meidän kanssa”. Muiksi yhteistyökumppaneiksi tulivat mukaan monipuolisesti kansalaisjärjestöpuolella toimiva Kalliolan Setlementti ja yliopisto-opiskelijoiden hyvinvoinnin kanssa töitä tekevä Nyyti ry.

Avointa puhetta elämästä

Varsinaisten klubien toimintaperiaate oli yksinkertainen. DJ soitti musiikkia ihmisten valuessa keskiviikkoiltais Väinö Kallioon. Toimin illan hostina, ja ensin aloitettiin jonkun asiantuntijan kanssa jutustellen. Iltoja oli kerran kuussa, ja niiden teemat olivat ”Eka kerta”, ”Hukassa”, ”Koukussa” ja ”Jouluavautumiset”. Ekalla kerralla haastattelin *Depressiopäiväkirjat* julkaissutta esikoiskirjailija ja toimittaja **Anni Saastamoista**, joka avautui omista lama-ajan lapsuudenmuistoista. Toisella kerralla

psykologi **Elina Marttinen** puhui identiteetinmuodostamisen ongelmista, joita alle kolmikymppiset kokevat. Koukussa-teemaa alusti bloggari ja kirjailija **Henriikka Rönkkönen**, joka avautui itse deittiappien koukuttavuudesta. Neljänellä kerralla paikalla oli tietysti itse Joulupukki avautumassa, eli joulupukin keikkaa tekevä seurakuntalaisemme.

Alustuksen jälkeen ilta jatkui avautumisten myötä, ja avautumisten välissä oli aina aikaa vähän reflektoida pöydissä kuulemaansa. Myös myötuntoa lavalla saattoi osoittaa muodostamalla käsillään sydämen. Paikalle löysivät hyvin juuri ne ihmiset, joita kohderyhmään oli ajateltu. Se tuntui todella hyvältä! Poiketen normaaleista kirkon jutuista paikalla oli vain kaksi yli viisikymppistä ihmistä neljän kerran aikana, näistä toinen oli isäni.

Some-viestit tavoittavat

Ihmisiä pyrittiin tavoittamaan ensisijaisesti Facebookin kautta, joka jutuuttuani paikalle löytäneitä olikin kaikista tavoittavin kanava. Ilokseni myös yksi pariskunta oli tullut paikalle Kirkko&kaupunki-lehden tekemän menovinkin perusteella. Ihmiset, jotka olivat tulleet paikalle kerran, tulivat usein myös toiseen iltaan. Tämä vahvisti ajatusta siitä, että ilto-

jen ympärille olisi mahdollista rakentaa myös löyhää yhteisöä. Facebook-markkinointiin käytin paitsi omia verkostojani, myös mainontaa. Sen menestys vaihteli eri iltojen välillä.

Itselleni oli stressaavaa, ettei kaikkia avautujia voinut tietää etukäteen, koska osa avautujista päätti tulla lavalle vasta itse illan aikana. Avautujia oli kuitenkin vähintään kolme ja enimmillään seitsemän.

Korostin jokaisen illan alkaessa, että se, mitä kuulemme, tulee olemaan ainutlaatuista eikä sellaisenaan toistu enää koskaan. Somettaa tilaisuuksista sai normaalisti, mutta pyysin, ettei avautumisia videoita. Tämä ajatus sai kehuja illoissa olleilta, koska se vahvisti tunnetta, että oli mukana jossain ainutlaatuisessa, ja toisaalta lavalla uskalsi olla avoimempi.

Jatkoa seuraa uusien teemojen

Avautumisklubi jatkuu tänä vuonna tavalla tai toisella. ”Yksinäisyys” on varmasti teema, josta haluaisin kuulla avautumisia. Vaikka osa avautumisten teemoista oli rankkojakin (esim. läheisen kuolema, luottohäiriömerkintä, menetetty rakkaus, läheisen väkivalta), sisälsivät kaikki avautumiset myös huumoria ja toivon näkökulmia. Avautujat kokivat hetkensä lavalla merkityksellisinä ja voimauttavina. Avautumisklubi toi-

kin mielestäni perinteisesti kahden keskeiseksi miellettyyn sielunhoitoon yhteisöllistä näkökulmaa ja vahvisti tunnetta siitä, ettei ole yksin omien ajatustensa kanssa.

Vahva kokemukseni on, että kirkko ja seurakunta voivat olla edelleen monelle relevantti asia, mikäli maltamme kuunnella, mitkä ovat niitä asioita, jotka ihmisten elämässä ovat pinnalla. Kirkkona voimme olla mahdollistamassa näiden äänen kuulemistakin, toivon näkökulmien kasvua. Sillä sieltä, missä toivo valtaa sydämessä alaa, ei Herrammekaan ole kaukana.

Visa Viljamaa

seurakuntapastori, Kallion srk

”Sitte on vaan ollut semmonen kiva bonus, jos omat jutut on sitte naurattanu toisia tai avautumisesta on löytynyt jotain samaistuttavaa. Itse ainaki melkein kaikkien avautujien jutuista löysi jotain, mitä itsekin olis voinut puhua, ja siitä tulee semmonen lämmin ja hyvä fiilis että kaikki ollaan täällä samassa veneessä.”

Anni,
avautuminen ”Koukussa”-illassa.

Avautumisklubi on musta aivan loistava konsepti. Uudenlainen tapa kohdata ihmisiä ja luoda luottamusta urbaanissa ympäristössä. Päätin omasta avautumisestani vasta kävellessäni klubille. Taustalla oli veljeni itsemurha, jota olin ennen klubia paljon pohtinut ja surrut. --- Oli upeaa puhua ja lausua itselle tärkeä runo, kun tunnelma oli niin keskittynyt. Kävin myös avautumisen jälkeen muutaman todella hienon ja syvällisen keskustelun paikalla olleiden uusien tuttavuuksien kanssa. Avautumisklubi on hieno vastapaino kaupungin yksinäisyydelle ja individualismille. Yhteisen ihmisyden kokemus vahvistuu sielä.

Liina,
avautuminen ”Hukassa”-illassa

Halkopino

(avautuminen
”Hukassa”-illassa)

Omakotitalo metsän laidassa
Voiko mies enempiä toivoa
Oma pihavaja
Lämpöä lapsille
Omin käsin Turvaa perheelle
Lämmöstä puhuit innolla
Pelletit, ilmapumppu, puuvaja
Ikiaikainen tapa rakastaa
Hakata halkoja kotiväelle

Mut kirveellä voi myös teloa
Taisit itsesi puiden alle haudata

Ahdistus kasvatti pinoa
Ja suru silmien eteen sumua
Sinä talvena halkoja syntyi niin
että pino nousi harjakorkeuksiin

Puiden alle hautautui

Yhteys ihmisiin

Kevät koitti

Kipu kasvoi

Kunnes eräänä keskiviikkona

Köyden kiristit koivuun

Pihavajan viereen

Viimeistä kertaa puusta tukea
hait

Kipua pakoon

Tuskasta pois

Taakkasi siirtyi muille

Jaksammehan kantaa sen

Jaksammehan kantaa sen

Kesällä purimme puukasan

Halko kerrallaan kannoimme
sua

Mielessä: Miksi näin

Suurinta vahvuutta

Ois sisimpänsä paljastaa

Heikkona muille

Mutta sä kasvatit pinoa

Yhteys ihmisiin

Sinne alle jäi

- Liina

Kunnioittavasti köyhyydestä -tunnustuksen sai vuonna 2018 toimittaja Anna-Stina Nykänen (vasemmalla). Helsingin Sanomissa julkaistu artikkeli kertoo siitä, mitä niukkuudessa eläminen tekee ihmiselle. Ensimmäisen kunniamaininnan sai valokuvaaja Markus Jokelan (oikealla) kuvareportaasi, ja toisen kunniamaininnan toimittaja Eve Hietamiehen (keskellä) artikkeli.

Journalistipalkinto rohkaisee keskustelemaan köyhyydestä

"Kunnioittavasti köyhyydestä" on tunnustuspalkinto journalisteille, jotka ovat tehneet juttuja köyhyydestä taloudellisia ja sosiaalisia syitä analysoiden ja köyhyyttä kokeneita ihmisiä kunnioittaen.

Palkinto jaetaan vuosittain, ja tunnustuksen saajan valitsee köyhyyttä kokeneista ihmisistä koostuva raati. Tunnustuksen jakajana on EAPN-Fin, Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto. Vuonna 2018 tunnustuksen sai Helsingin Sanomien toimittaja **Anna-Stina Nykänen**.

Raati käyttää työnsä tukena kriteeristöä, jossa kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, tuleeko jutusta esiin köyhyyttä kokeneiden ihmisten oma kokemus, laajenevatko yksilötarinat yhteiskunnalliselle tasolle ja onko vuorovaikutus köyhyyttä kokeneiden kanssa kunnioittavaa.

– Tunnustuspalkinnon idea on lähtöisin Itävallasta, jossa palkinnonjaosta on tullut suuri tapahtuma. Suomessa palkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2016, kertoo **Erja Saarinen**. Hän toimii erityisasiantuntijana sosiaali- ja terveystieteiden kattojärjestössä SOSTE:ssa ja EAPN-Finin sihteerinä.

Saarinen pohtii, että tulevaisuudessa raati voisi myös laatia medialle suosituksia. Ajankohtainen teema on esimerkiksi nettipalstojen moderointi köyhyyttä juttujen yhteydessä.

"Sairaus ja vammaisuus tärkeitä teemoja"

Tuula Paasivirta arvioi, että tunnustuspalkinto on vaikuttanut tapaan, jolla köyhyydestä kirjoitetaan. Tuula on pappi ja kirjallisuusterapeutti, joka työskentelee "Kuka

kuuntelee köyhää?” -verkoston osa-aikaisena viestintä-vastaavana.

– Toivon lisää juttuja vammaisten ja pitkäaikaissairaiden köyhyydestä sekä eläkeläisten tilanteesta.

Tuula pitää tärkeänä sitä, että juttuja toimitetaan monesta näkökulmasta, ei vain kurjuutta korostaen: köyhillä on mm. harrastuksia ja erilaisia mielenkiinnon kohteita.

Vuonna 2018 tunnustuspalkinnon jaon yhteydessä julkaistiin Köyhä mediassa -opas, joka on tarkoitettu tueksi köyhyydestä kertoville haastateltaville. Tuula oli oppaan laatineen työryhmän puheenjohtaja. Raadissa hän on ollut mukana sen perustamisesta asti.

Eeva-Maria Grekula on köyhyystutkija ja sosiologian tohtorikoulutettava Turun yliopistossa.

– Haluan tuoda tutkimuksessani esiin köyhien omia kokemuksia ja ajatuksia. Aloitan parhaillaan aineistonkeruuta väitöskirjaani varten.

Raadissa Eeva-Maria oli jäsenenä nyt toista vuotta. Hän toivoo enemmän juttuja ihmisistä, joiden sairaus tai vamma estää työnteon tai kouluttautumisen.

– Puhutaan, että työ on parasta sosiaaliturvaa, mutta kaikki eivät ole työkykyisiä. Ihmisellä on siinäkin tilanteessa arvo, ja hänen elämänsä voisi suoda myös iloa.

Sekä Tuula että Eeva-Maria pitivät erityisesti Airut-lehden jutusta, joka käsitteli näkövammaisten köyhyyttä. Jutun teemat sopivat monien muidenkin ryhmien tilanteeseen.

Hani Forsellia kosketti puolestaan YLE:n juttu nigerilaistaustaisten naisten pakkoprostituutiosta. Hän piti hyvänä, että toimittaja oli tarttunut asiaan, joka liittyy Helsingissä tapahtuvaan ihmiskauppaan ja globaaliin köyhyyteen.

Hani kertoo, että hänen taloudellisen tilanteensa taustalla ovat sairaudet ja yksinhuoltajuus. Hoitoa ei ole aina saanut julkiselta sektorilta, vaan Hani on joutunut myös maksamaan yksityislääkärikäyntejä saadakseen apua.

Hani on kouluttautunut kosmetologiksi, jotta hän voisi jossain vaiheessa kokeilla mahdollisesti itsensä työllistämistä.

– Perustulo olisi hyvä turva, joka rohkaisisi kokeilemaan yrittäjyyttä.

Hani toimii mm. kirkon vapaaehtoistoissa ja haluaa vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnan asioihin. Raadissa hän oli mukana uutena jäsenenä vuonna 2018.

Yksin asuva työtön tiukoilla

Jaana Saikkonen joutui työttömäksi pitkäaikaisesta työsuhteestaan hieman yli kaksi vuotta sitten.

– Toivon juttuja erityisesti yksin asuvista työttömistä. Pelivaraa ei ole yhtään, kun ei ole toista jakamassa taloutta.

Jaana miettii paljon myös sitä, miten työttömyys vaikuttaa eläkkeeseen: onko edessä myös köyhä vanhuus?

Asiakaspalvelutyötä tehnyt Jaana nauttii ihmisten kohtaamisesta. Hän kertoo lähteneensä viime syksynä raatiin saadakseen itselleen mm. vertaistukea ja tietoa. Raatityöskentelyn edetessä hän alkoi kiinnostua köyhyysteemoista yhä laajemmin yhteiskunnallisena asiana ja toimii myös vapaaehtoistyössä.

Jaana piti erityisesti Helsingin Sanomien kuvareportaaista, joka sai raadilta ensimmäisen kunniamaininnan. Reportaasi antoi kasvot leipäjonossa käyneille, mutta siinä ei kerrottu ihmisten taustoista.

– Katsoin kuvia monta kertaa ja loin mielessäni ihmisiä elämäntarinoita. Olisin voinut olla yksi kuvattavista.

”Köyhyys ei ole vain materian puutetta”

Jermu Lakka on työskennellyt mm. lasten ja nuorten parissa ja kohdannut pahoinvointia, jossa taloudelliset asiat ovat olleet läsnä. Jermu on elänyt itse pienillä tuloilla, köyhyydessäkin, mutta hän kertoo löytäneensä elämäänsä paljon rikkautta omilla valinnoillaan. Hän sanoo, että köyhyys liittyy laajemmin ihmisen kokemaan elämänlaatuun, köyhyys ei ole vain materian puutetta.

– Olen ollut raadissa mukana sen perustamisesta asti. Tunnustuspalkinto on varmasti vaikuttanut siihen, millaisia aiheita media nostaa esiin. Toivon lisää juttuja, jotka liittyvät lapsiin ja kasvatukseen. Koulun tulisi opettaa lapsille enemmän elämänhallintaa ja inhimillisyyttä.

Tia-Maria Lehto

vuoden 2018 raadin jäsen

Diakonia-lehden numero 1/2018 sai kiitokset köyhyysteeman laajasta käsittelystä. Lehteä ehdotettiin palkittavaksi Kunnioittavasti köyhyydestä -tunnustuksella. ”Tunnustus kuitenkin annetaan toimittajalle ja yhdestä jutusta tai ohjelmasta, joten lehden teemanumero jäi ”kisasta” pois. Erilaista nälkää ja puutetta oli siinä käsitelty monista näkökulmista, joita en itse osannut ennalta ajatella. Jokapäiväinen leipä aukesi kristillisenä metaforana, käsittelyssä oli absoluuttinen köyhyys ja nälkä Etelä-Sudanissa, ja leipäjonoja ja yhteisöllistä ruokailua pohdittiin monen eri paikkakunnan ja ”ruoanjakelumallin” kautta. Lisäksi mukana oli **Anneli Anttosen** haastattelu hyvinvointivaltion heikentymisestä. Todella kiinnostava lukupaketti”, kommentoi Erja Saarinen.

Ehdota juttua vuoden 2019 Kunnioittavasti köyhyydestä -kilpailuun. Katso www.eapn.fi/kokemustoiminta/kunnioittavasti-koyhyystesta/

Diakoniatoiminnan malleja meiltä maailmalle

Diakoniaa käsittelevissä tutkimuksissa on tuotu paljon esiin diakonian tehtävää välittäjänä ja siltojen rakentajana. Ylirajaisuus onkin ollut luontaista diakoniale. Vaikutteita on otettu vastaan muista maista ja kirkkoista. Sitä kautta on löydetty erilaisia tapoja ja malleja toteuttaa diakoniaa myös omissa kirkossamme.

1990-luvulta alkaen diakonian tutkimus on merkittävästi vahvistunut kansainvälisessä kontekstissa. Muualla toteutettu diakonia on rikastuttanut meidän diakoniatoimintaamme. Tietoa ja uusia käytäntöjä ovat pääsääntöisesti välittäneet kirkkomme vastuunkantajat, koulutusorganisaatioiden ja diakonian tutkimuskentällä työskentelevät ihmiset. Yhä enemmän tulisi löytää mahdollisuuksia diakonian viroissa ja tehtävissä toimiville työntekijöille siltojen rakentamiseen yli rajojen muiden maiden ja kirkkojen diakoniatoimijoihin.

Suomen kirkon diakoniasta on esimerkiksi maailmalle

Diakonian kansainvälisissä tehtävissä toimiessani olen oppinut entistä enemmän arvostamaan sitä, miten Suomen kirkko on järjestänyt diakoniatoimintansa. Pidämme sitä täällä melkein itsestäänselvytenä. Maailmalta katsottuna asia ei ole näin. Suomen kirkon diakonia lakisääteisenä ja organisoituna toimintana on esimerkillistä maailmalla.

Pitkä uran diakoniakouluttajana ja myös DIAKONIA maailmanliiton presidenttinä tehnyt diakonissa **Louise E. Williams** USA:sta on nähnyt juuri Suomen kirkon diakonian esimerkillisenä. Diakonian virasta puhuessaan hän on sanonut aina kertovansa, miten Suomen kirk-

ko on järjestänyt diakoniansa. Diakonian virka on lakisääteinen seurakunnissa. Diakonia on ammatillisesti organisoitu seurakuntatasolla, hiippakunta- ja myös valtakunnan tasolla. Kirkkohallitus julkaisee vuosittain diakoniatyöstä. Ne ovat oivallinen apu, kun kerromme maailmalla diakoniatyöstämme. Suomalaista diakoniatyötä kuvataan myös kirkon nelivuotiskertomuksissa. Näitä malleja kannattaa viedä maailmalle.

Diakoniatyöntekijöiden ääni diakoniabarometrissä kuuluu kaukana

Eriyisen kiinnostavana nähdään Suomessa julkaistava diakoniabarometri. Julkaiseminen on tapahtunut kirkon Diakonian päivillä. Vuonna 2018 diakoniabarometri julkaistiin Lahdessa, jo 10. kerran vuoden 1999 jälkeen. Julkaisussa ovat esillä diakoniatyöntekijöiden omat näkemykset ja kokemukset seurakuntien diakoniatyöstä, työntekijöistä ja diakoniatyön toimintaympäristöstä.

Diakoniabarometri antaa ajankohdasta tietoa suomalaisesta diakoniatyöstä kulloinkin painotetusta tarkastelunäkökulmasta. Arvostettavaa on myös se, että eri tahot yhdessä ovat tekemässä diakoniabarometriä. Viimeisessä diakoniabarometrissä toteuttajatahoina olivat Diakonian tutkimuksen seura, Diakoniatyöntekijöiden liitto, Kirkkohallitus Kirkon

Kaiserswerthiläisten diakonialaitosten yleiskokouksen avajaistilaisuus Bielefeldissä kesäkuussa 2018. Piispa Repo, laitoksen johto ja KGK:in puheenjohtajisto ja pääsihteeri. Terttu Pohjolainen kuvassa äärimmäisenä oikealla.

diakonia ja sielunhoito -yksikkönsä kautta sekä Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Vein englanninkielisen tekstin *Diaconia Barometer 2018, The many faces of loneliness* mukaanani Berliiniin Kaiserswerthiläisten diakonialaitosten liittoon sekä annoin linkin sen sähköiseen versioon. Heti seuraavassa liiton kuukausijulkaisussa suomalainen diakoniabarometri oli levinnyt ympäri maailmaa noin 100 diakonialaitoksen lukijakunnalle. Lähetin uutisen asiasta myös kato-listen diakonien maailmanliiton (IDZ, Internazionale Diakonien Zentrum) edustajille. Uutinen otettiin mieluusti vastaan. Se levisi nopeasti maailman kaikille mantereille kato-listen diakonien luettavaksi. Ja heitä on paljon.

Pienet diakonian uutiset sähköisten kanavien kautta

Pidän hyvin tärkeänä, että voisimme laatia suomalaisesta diakoniasta vaikka edes lyhyitä uutisia englannin kielellä ja lähettää niitä sähköisiä kanavia myöten eteenpäin. Lukuisissa kirkoissa koko diakoniatyö saattaa olla miltei tuntematon asia. Näin me voimme olla välittämässä viestiä ihmisten auttamiseksi ties missä kaukana maailmalla.

Diakoniabarometria koskevan uutisen mukana katolisille diakoneille kerroin myös Lahdessa pidetyistä kirkon Diakonian päivistä. Kerroin samalla innovaatiostamme valita vuoden diakoniatyöntekijä. Viimeksi **Ulla Taipale** Lahdesta sai

tämän merkittävän huomionosoituksen. Valinnan kautta hänen teke-
mänsä diakoniatyötä pystyttiin
esittelemään julkisuudessa. Ulla Tai-
pale on nyt kuvan ja tehtävänsä
kautta tuttu katolisille diakoneille
kaikkialla maailmassa.

Maaillalla on oltu kiinnostuneita myös Diakonia-lehden toteutusmal-
lista. Siinä tuodaan säännöllisesti
esiin diakoniatointia eri näkökul-
mista. Diakoniatyön ääni kuuluu
sen sivuilla. Myös monia uusia dia-
konian oivalluksia esitellään lehdes-
sä. Lehteen on mahdollista lähettää
uutisia kentältä.

Terttu Pohjolainen

diakonissa, TtM, TK, opettaja
President of Kaiserswerther General
Conference

Rajojen ylittämisestä – ajatuksia Seeking Conviviality -prosessista **Solidaarista yhdessä elämisen- taitoa etsimässä vuodesta 2011**

Olemme olleet mukana Luterilaisen Maailmanliiton "Seeking Conviviality" -työskentelyssä vuodesta 2011 lähtien. Aluksi tähtäsimme luterilaisuuden 500-vuotisjuhliin, mutta saimme jatkotehtävän. Ennen juhluvuotta rakensimme uutta diakonista ajattelua solidaarisen yhdessä elämisentaidon (eng. conviviality) käsitteen avulla. Aiemmistä vaiheista olemme kirjoittaneet Diakonia-lehteen 2/2014.

Arvioidessamme Seeking Conviviality -prosessia nousi esille uusia haasteita, jotka vaativat lisätarkastelua: moninaistuminen; muuttoliike ja muuttuvat identiteetit. Näin syntyi uusi työskentely, joka kulkee otsikolla "People on the move". Loppuvuodesta 2018 alkanut prosessi on kolmivuotinen. Ensimmäisessä työpajassa Romanian Sibiusa (Hermanstadt) keskityttiin siihen, miten rakennetaan siltoja erilaisten muurien yli.

Sibiu – muuttoliikkeen kaupunki

Sibiun kaupunki on ollut paikka, johon on muutettu ja josta on muutettu. Keskiajalla erityisesti saksankielistä väestöä muutti alueelle. Kommunismin romahdettua moni saksankielinen muutti takaisin Saksaan, ja niin alue oli uuden muuttoliikkeen kourissa, nyt maasta pois päin. Tämä toi työpajaamme erityisen virityksen myös lähtemisen tematiikasta.

Opimme Sibiun kontekstista avautumista ulospäin. Paikallinen luterilainen kirkko ei ollut käpertynyt sisään päin vaan tarjosi kirkkojaan muiden käyttöön sekä otti kaikenlaisia opiskelijoita saksankieliseen kouluun. Vaikka pakolaisia on Romaniassa vähän, on luterilainen kirkko alkanut viettää kesäkuussa pakolaisuuden sunnuntaita YK:n pakolaisten päivän (20.6.) läheisyydessä.

People on the Move – katsaus lähtötilanteeseen

Kasvava ihmisten liikkuvuus sekä maan rajojen sisällä että maiden välillä sekä sen seurauksena kasvanut kulttuurinen ja uskonnollinen moninaisuus haastavat myös kirkkoa ja sen seurakuntia. Moninaisuuden kasvaessa myös kielteiset ilmiöt, kuten muukalaisviha, populistinen nationalismi sekä rasismi, kasvavat. Nekin haastavat kirkkoa.

Muuttoliike vaikuttaa paitsi uskoon ja uskontoon, myös hyvinvointiin, politiikkaan ja kulttuuriin omissa konteksteissamme. Kirkolla on pitkä traditio suhteiden luojana. Sitä tulisi vahvistaa. Tanskalaisen **Lissi Rasmussenin** luoma käsite "Dia Praxis" kannustaa käymään dialogia itselle vieraiden kanssa toimimalla yhdessä.

Poliittisella puolella kasvava populismi ja äärioikeistolaisuus aiheuttavat huolta. Populistit ja äärioikeisto käyttävät maahanmuuttajataustaisten rikollisia tekoja argumentteina maahanmuuttovastaisuuteen. Media kuvaa tapahtumia ja lisää ihmisten pelkoja, ja erityisesti valeuutiset saavat siivet. Maahanmuuttajista tehdään pahoinvoinnin syntipukkeja, ja valtavirtaistetaan muutamien pahat teot kaikkia maahanmuuttajia koskeviksi. Näin ihmisten pelot kasvavat. Onkin tärkeää ymmärtää ja kohdata myös ihmisten pelkoja.

Kokemukset kotimaassa, pakomatalla, päätösten pitkät odotusajat sekä perheestä erossa eläminen turhauttavat monia turvapaikanhakijoita ja voivat aiheuttaa traumojen purkautumista. Myös paperittomuus synnyttää toivottomuutta, joka saattaa purkautua päättömänä käyttäytymisenä. Traumatisoituneitten vastaanottaminen vaatiikin vastaanottavalta yhteiskunnalta erityistä panostusta. Osaltaan luomme yhteiskuntana tätä ongelmaa itse pitkällä turvapaikkaprosessiajoilla ja saattamalla ihmisiä paperittomuuden tilaan. Kaikista vaikeuksista huolimatta suu-

rin osa muuttajista on kuitenkin hyvin integroituneita.

Viranomaisjohtoinen kotouttaminen ei ole enää tarpeeksi, vaan tarvitaan tavallisten ihmisten panosta mukaanottamisen kautta. Kun kohtaamista tapahtuu arkisissa yhteyksissä, kasvavat tieto ja ymmärrys ja samalla pelot häviävät.

Pohjoismaista pohdintaa

Pohtiessamme avainasioita ja -käytäntöjä, jotka liittyvät kirkon, kansalaisyhteiskunnan ja yhteiskunnan suhteisiin sekä niihin liittyviä teologisia näkökulmia nousi pohjoismaisesta näkökulmasta esille perinteisen kirkon ja valtion suhteen vanhanaikaisuus. Nykyisin kirkko on enemmän osa kansalaisyhteiskuntaa kuin viranomaistaho. Monille kirkkoon kuulumisen perustuu kirkon tekemään hyvään työhön, ihmisoikeuksien ajamiseen, palveluihin ja diakoniaan.

Valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhde perustuu entistä enemmän kumppanuudelle. Paikallistasolla ongelmana voi olla se, ettei kunnissa aina nähdä seurakuntaa kumppanina. Moninaisten ihmisten väliselle kohtaamiselle tarvitaan turvallisia paikkoja, joihin ihmiset voivat tulla yhteen. Tässä voitaisiin toimia yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Esille nostettiin myös huoli kristityksi kääntyneistä turvapaikanhakijoista, joiden on ollut hankala osoittaa uskonsa aitous maahanmuuttovirastolle. Samoin huolta nostettiin esille myös maassa syntyneistä lapsista, joita uhkaa käännytys perheittensä mukana. Esille nousivat myös terveydelliset kysymykset, paperittomien tilanne yleisesti sekä perheenyhdistämisen hankaluudet. Kirkon moraalista auktoriteettia pitäisi rohjeta käyttää entistä enemmän ja tuoda esille hätää kärsivien ääntä ja ihmisoikeuksia.

Hyviä käytäntöjä ovat tilanteet, joissa maahanmuuttajat ja kantaväestö voivat kohdata toisiaan tai maahanmuuttajat voivat turvallisesti kokoontua ja toimia yhdessä. Yhteinen toiminta luo Dia Praxista, jonka avulla on mahdollista tutustua toinen toisiinsa ja käydä arjen dialogia. Samalla tapahtuu myös muutosta, jossa ihmiset oppivat tuntemaan ja ymmärtämään toisiaan. Monissa paikoissa etsitään maahanmuuttajille sellaista tekemistä (työtä tai vapaaehtoistyötä), joka tuo elämään merkityksellisyyttä. Yhteistyöprojektit muiden järjestöjen kanssa ovat myös tärkeitä. Paperittomille on käytännön apua ruuasta ja majoituksesta alkaen. Entistä enemmän tarvitaan kuitenkin

työntekijöiden koulutusta pois hyväntekeväisyydestä kohti oikeudenmukaisuuden toteutumista.

Maahanmuuton teologiaa lähdetään kehittämään Dia Praxiksen, myötätunnon, vastavuoroisuuden ja ihmisen arvokkuuden pohjalta. Vieraan ymmärtäminen voidaan nähdä myös pyhiinvaelluksena. Yhteinen pöytä, pöydän diakonia (diaconia of a table) ja diakoninen seurakunta nähtiin mahdollisuutena tunnistamiseen, sovintoon ja jakamiseen.

Seuraavassa työpajassa 2019 Hollannissa pohdimme, miten vastaamme kasvavaan moninaisuuteen ja kulttuuriseen muutokseen paikallisissa diakonisissa käytännöissä.

Lähteet

- Addy, T. (ed.) 2013: Seeking Conviviality – Reforming Community Diakonia in Europe. Lutheran World Federation. <https://www.lutheranworld.org/content/resource-seeking-conviviality>
- Gothi, R. & Porkka, J.: Yhteisöllisyys ja yhdessä elämisen taito. Diakonia 3/2015 (s.30-31) [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/\\$FILE/Diakonia_03-2015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/$FILE/Diakonia_03-2015.pdf)
- Rawcliffe, M, 2019: Living together in times of fragmentation. <https://www.lutheranworld.org/news/living-together-times-fragmentation>
- Rasmussen, L. 1998: From diapraxis to dialogue. <http://ikstudiecenter.dk/wp-content/uploads/2014/02/DIAPRAXIS.pdf>
- Siirto, U. & Lukkarinen, M. & Kulju, M.: Solidaarista yhdessä elämisen taitoa etsimässä. Diakonia 2/2014 (s. 50-51) [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/\\$FILE/Diakonia-02-2014_netti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B1470CB0401C4C72C22577450028CA5F/$FILE/Diakonia-02-2014_netti.pdf)
- Siirto, U. 2017: Conviviality – a Core Value of Diakonia teoksessa A. Burghardt. Human Beings – not for sale. (s. 55-62): https://2017.lutheranworld.org/sites/default/files/documents/DTPW-2017_Booklet_Human_Being.pdf

Ulla Siirto

asiantuntija, Kirkkohallitus

Maria Vuoristo

Mummon kammarin toiminnanohjaaja, Tampere

Taide tuo kohtaamisiin uusia mahdollisuuksia – ja uudenlaista vastuuta

Useilla yhteiskunnan osa-alueilla on viime vuosikymmeninä havahduttu siihen, että taidelähtöiset menetelmät voivat vaikuttaa niin yksilöiden kuin yhteisöjen elämään positiivisesti muun muassa itsetuntoa tukien ja yhteisöllisyyttä vahvistaen.

Myös kirkossa kiinnostus aihetta kohtaan on lisääntynyt: jo useat seurakunnan työntekijät ovat kouluttuneet työnsä ohella jonkin taidelähtöisen menetelmän osaajiksi. Moni muukin käyttää visuaalisia apuvälineitä – kuten keskustelua avaavia kuvakortteja – työnsä osana luontevasti esimerkiksi ryhmätilanteissa. Usein

taiteellinen tai visuaalinen osuus on tosin tällaisissa tilanteissa sivuosassa: taidelähtöisessä toiminnassa keskustelu rakentuu sen sijaan vahvasti taitteen tekemisen ympärille. Tällainen on kirkossa toistaiseksi harvinaisempaa, eikä sitä ole aiemmin juuri lainkaan tutkittu.

Muuttuvat menetelmät muuttuvassa maailmassa

Viime vuoden lopulla ilmestynyt väitöstutkimukseni *Kuin kuvastimesta – nuoren sielunhoidollisen kohtaamisen mahdollisuuksia taidelähtöisessä ryhmätoiminnassa* tarkastelee taidelähtöistä toimintaa erityisesti sielunhoidon ja taideterapian näkökulmista.

Tästä lähtökohdasta katsottuna taidelähtöisten menetelmien käyttöön seurakunnissa liittyy monia kiinnostavia mahdollisuuksia, ja sen mukana myös uudenlaista vastuuta. Mikäli taidetta aletaan käyttää seurakunnissa laajemminkin ihmisten kohtaamisissa eri työaloilla, taidelähtöisen toiminnan peruserätyyksiä olisi tärkeää olla työntekijöiden keskuudessa riittävästi tietoa erityisesti eettisestä näkökulmasta.

Tutkimukseni tulosten näkökulmasta sekä mahdollisuudet että vastuu kytkeytyvät kohtaamisessa kolmeen ulottuvuuteen: kokemuksiin, vuorovaikutukseen ja merkityksiin. Seuraavaksi tarkastelen näitä tutkimukseni kontekstin eli ryhmätoi-

minnan kannalta, mutta samat periaatteet soveltuvat monilta osin myös kahdenvälisiin kohtaamisiin.

Mahdollisuus kokonaisvaltaiseen kokemiseen ja itsekritiikistä luopumiseen

Kokemuksellisesta näkökulmasta taidelähtöisessä työskentelyssä on tärkeää, että osallistujat saavat työskennellä vailla itsekritiikkiä, lapsenomaisen uteliaasti. Tekemisen prosessi on tärkeämpi kuin se, miltä lopputulos näyttää. Kritiikistä luopuminen ja kehon kuunteleminen auttavat pysähtymään, rauhoittumaan ja uppoutumaan tekemiseen – ja tarpeen tullen myös löytämään kosketuksen omaan spiritualiteettiin.

Hankalatkin tunteet ovat sallittuja ja luonnollisia. Oma kädenjälki voi turhauttaa, mutta tekeminen itsesään voi silti olla helpottavaa.

Jotta tämä on mahdollista, ohjaajan on luotava salliva ja turvallinen ilmapiiri, jossa kritiikitön tekeminen on mahdollista. Tekemisen kokemuksia tai valmiita töitä ei arvoteta oikeisiin tai väärin, hyviin tai huonoihin.

Mahdollisuus vuorovaikuttaa omalla tavalla

Taidetyöskentely tarjoaa mahdollisuuden viestiä sekä sanallisesti että ilman sanoja, taiteen kautta. Taiteen tekeminen voi itsessään olla hiljaista vuorovaikutusta Jumalan kanssa, mutta kuvaa näyttäen myös yhteisiin jakamisen hetkiin voi osallistua täysivaltaisena jäsenenä, vaikei uskaltaisi puhua. Toisaalta omasta teoksesta puhuminen on usein helpompaa kuin suoraan omasta itsestä puhuminen. Kuva paljastaa jotakin, muttei liikaa. Jokainen voi säädellä näin oman osallistumisensa määrää yhteisissä keskusteluissa juuri sellaiseksi, kuin tuntuu itselle hyvältä. Lyhytaikaisessa toiminnassa ryhmäläi-

set eivät tällä tavoin välttämättä tutustu toisiinsa syvällisesti, mutta jaetut kokemukset yhdistävät.

Ohjaajan vastuu liittyy vuorovaikutuksessa erityisesti tasapainotteiluun tilan antamisen ja vuorovaikutukseen rohkaisemisen välillä. Jokaiselle on annettava tasaveroiset mahdollisuudet kertoa, mutta myös lupa vaieta. Tärkeää on myös arvottavan puheen välttäminen. Kysymys on dialogisesta vuorovaikutuksesta, joka toteutuu osallistujien ehdoilla.

Mahdollisuus ymmärtää ja oivaltaa itse

Taidetyöskentely kritiikittömässä ilmapiirissä voi herättää voimakkaitakin kokemuksia ja oivalluksia. Kädet saattavat yllättäen muotoilla ja tuoda nähtävälle jotakin sellaista, mitä aivot eivät vielä tietoisuuden tasolla ole käsitelleet: esimerkiksi hengellisiä pohdintoja. Merkitysten löytäminen voi olla rohkaisevaa, mutta myös hämmentävää. Jotta kaikki tunteet ja havainnot saavat tulla riittävällä tavalla käsitellyiksi, ilmapiiriin on oltava turvallinen ja arvostava.

Siksi onkin ensisijaista, että yhtäkään teosta ei tulkita tekijänsä ”pään yli”, vaan tekijällä on aina ensimmäinen ja viimeinen sana teoksensa äärellä. Muut saavat esittää havaintojaan ja kysymyksiään tekijän luvalla kunnioittavassa hengessä.

Monet edellä mainituista taidetyöskentelyyn liittyvään vastuuseen kuuluvista seikoista ovat kirkon työntekijöille entuudestaan tuttuja. Dialogisuutta pidetään tärkeänä etenkin sielunhoidossa ja diakonia-työssä. Taiteellinen työskentely saattaa toki silti yllättää kokeneenkin ryhmänohjaajan: pinnan alta voivat nousta esimerkiksi vanhat ihanteet tai pettymykset kouluaikojen kuvataidetunneilta.

Taidelähtöisessä työskentelyssä taidelähtöisyys on kuitenkin aina avarampi kuin omat uskomuksemme siitä, mitä ”oikeoppinen” taide on: yksinker-

taisesti ilmaistuna taide on sitä, mitä taidetyöskentelyssä syntyy. Osaltaan juuri tämä mahdollistaa sen arvostavan, turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin, jonka ansiosta yhdenkään osallistujan ei tarvitse pelätä epäonistumista astuessaan taiteen kiehtovaan maailmaan. Kristinuskon näkökulmasta sanoma armosta sulkee siis sisäänsä myös taiteellisen tekemisen. Vaikka koulutuksellekin lienee vielä paljon tarvetta, samaa armollisuutta voi omaksua omalle kohdalleen myös uusia menetelmiä kokeileva kirkon työntekijä.

Johanna Vilja-Mantere

Kirjallisuutta:

Vilja-Mantere, Johanna. 2018. *Kuin kuvastimesta – nuoren sielunhoidollisen kohtaamisen mahdollisuuksia taidelähtöisessä ryhmätoiminnassa.* (Sähköinen versio E-thesis-palvelussa [http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN 978-951-51-4565-9](http://urn.fi/URN:ISBN:ISBN%20978-951-51-4565-9), painettu kirja ostettavissa tutkijalta. Yhteydenotot johanna.vilja@gmail.com.)

Rankanen, Mimmu & Hentinen, Hanna & Mantere, Meri-Helga. 2007. *Taideterapian perusteet.* Helsinki: Duodecim.

Sava, Inkeri & Vesänen-Laukkanen, Virpi. 2004. *Taiteeksi tarinoitu oma elämä.* Jyväskylä: PS-kustannus.

Miksi sielunhoito on

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta sielunhoito? Lempeä pastori liperit suorassa ja pää ymmärtäväisesti kenossa? Tai miettkö sitä, mikä se sielu oikein on ja miten sitä hoidetaan? Joka tapauksessa saattaa vaikuttaa siltä, että sielunhoito on jotakin vanhanaikaista ja perinteistä, ei siis mitään kovin radikaalia toimintaa. Ulkonäkö kuitenkin pettää. Nykyisessä ajassa sielunhoito on suorastaan anarkistista.

Miksikö? Ensinnäkin siksi, että meneillään oleva aika täyttyy kaikesta mahdollisesta. Maailma täyttyy visuaalisista ja sähköisistä ärsykkeistä, viesteistä, ihmisistä, vaatimuksista, tarpeista, suorituksista ja tehokkuuden illuusiosta. Ihmisen on suoritettava kaikkialla: töissä, harrastuksissa, ihmissuhteissa, vanhemmuudessa ja parisuhteessa. Kiire ja stressi ovat osalla ihmisistä jatkuvaa. Kaikki tämä vie toisaalta ihmistä irti itsestään, toisaalta taas houkuttelee narcissiseen pyörintään oman navan ympärillä. Elämään niin, että saa hyvää some-materiaalia ja suorittamaan asioita. Osalle jatkuva ympärillä pyörivä mylly ja hymyilevät kiiltoavat luovat ahdistusta: minä en pysty tällaiseen.

Aikaa tarkastella itseä ja ympäristöä

Sielunhoito luo keskelle kaikkea tätä melskettä tilan, jossa on mahdollista tarkastella omaa sisäistä maailmaa. Samoin voi katsella yhdessä toisen ihmisen kanssa oman itsen suhdetta ympärillä oleviin ihmisiin ja muuhun todellisuuteen. Tuo tila mahdollistaa niin ilon kuin surun, se ei kiellä mitään. Kenties se antaa myös tilan ymmärtää, etten olekaan itse kaiken keskipiste vaan osa tätä kaikkea.

Se vie lähemmäksi itseä, mutta kauemmaksi minäkeskisuudesta. Sielunhoidon luoma tila antaa mahdollisuuden voimaantua ja löytää ilo keskellä vaikeitakin kysymyksiä.

Osalla meistä ihmisistä on aikaa liikaakin, mutta osalla taas jatkuva kiire. Kiireen lisääntyminen on myös muoti. Jostain syystä kukaan ei nykyisin halua lantustella rennosti pitkin työpaikan käytäviä ja sanoa, ettei tässä nyt niin kiire ole. Osin kiire on itse tehtyä ja hankittua, mutta osittain se on myös systeeminen ilmiö. Teknologian kehittyminen ja maailman verkostoituminen sekä väkimäärän lisääntyminen pakottavat ihmiskunnan tehostamaan ja kiihdyttämään jatkuvasti, jotta elintaso saadaan säilymään ja kasvamaan. Se ei tee hyvää ihmisen mielelle ja hyvinvoinnille.

Keskellä kaikkea kiihdyttämistä sielunhoito antaa mahdollisuuden pysähtyä. Se ei valmenna ketään kiihdyttämään kovemmin ja olemaan tehokkaampi. Se ei ole aamuinen vitamiinilisämme. Sen sijaan sielunhoidon luonne on kertoa, että ympärillämme on kaikki maailman aika. Ei ole täytymistä eikä suorituspakkoa. Sielunhoidolla ei ole kaupallisia tai muita mahdollisia yhteishyviä tavoitteita. Sen päämäärä on ihminen itse ja hänen kysymyksensä. Kaiken kiireen luoman sumun keskellä sielunhoidolla on aikaa antaa pölyn laskeutua ja sumun hälventyä.

Ajaton aika tässä ja nyt

Niin, se aika. Hyvin yleinen käsitys on, että aika juoksee jatkuvasti eteenpäin. Sen mukana on vain juostava yhä kovempaa kuin ympärivuorokauden auki olevan kuntosalin epäkuntoon menneellä juoksumatolla. Sielunhoito ei tällaiseen aikakäsitykseen suostu. Sielunhoito avaa mahdollisuuden tarkastella aikaa uusiin suuntiin. Mennyt ja tuleva ovatkin jo tässä hetkessä. Samalla saattaa avautua ikkuna Jumalan ajattomaan aikaan. Sekin on läsnä tässä ja nyt.

anarkistista?

Joko olet
tutustunut
D+ verkkolehteen?
www.diakoniaplus.fi

Ympärillämme on valtava informaation tulva, joka jatkuvasti yrittää kertoa meille, mitä asiat merkitsevät. Mainokset kertovat, mitä kannattaa tavoitella, ja elämäntaitoguru opettaa, kuinka elää. Jos haluaa elää täysin muiden opetusten varassa, se onnistuu kyllä. Mutta millaisen yhteyden löydän itseeni? Millaisia merkityksiä sieltä nousee? Entä suhteessa toisiin ihmisiin, mitä se merkitsee? Tai suhteessa kaiken takana olevaan suurempaan merkitykseen? Kaikkea tätä voi pohtia sielunhoidossa. Se voi mahdollistaa myös uusien merkityksien synnyn ja uuden identiteetin löytymisen. Se on toden totta anarkistista.

Jos kadulla kysyttäisiin, useimmat ihmiset sanovat pitävänsä kaikkia samanarvoisina. Kuitenkin ihmiselle luontainen tapa hahmottaa maailmaa on laittaa asiat ja ihmiset erilaisiin lokeroihin. Sielunhoidossa sen sijaan kaikki ihmiset ovat aina samalla viivalla. Sielunhoito menee myös radikaalilla tavalla ihmistä lähelle. Se menee lähelle kaikkia hänen kysymyksiään, salaisuuksiaan, kipujaan ja toiveitaan. Silloin kaikki voi olla samalla pöydällä. Asiolla ei ole erilaisia arvoja, niitä ei katsella dogmaattisesti tai arvottaen. Kaikki on tärkeää. Mutta vaikka sielunhoito menee ihmistä hyvin lähelle, se samalla kunnioittaa ihmisen omaa rajaa ja hänen tärkeyttään.

Ja vaikka sielunhoidossa paikalla olisi näkyvissä kaksi ihmistä, on siellä paikalla myös kolmas. Hän, jota kutsumme Jumalaksi. Hän katsoo ihmistä armollisesti ja rakastaen. Hänen hyvästä tahdostaan kaikki hyvä syntyy. Hän voi tuoda levon keskelle kaikkea levottomuutta. Hän voi kääntää järjestyksemme iloisen anarkistisesti ympäri vapauttaakseen meidät.

Stiven Naatus

oppilaitosyhteistyön ja yhteisötyön asiantuntija
Kirkkohallitus

Erota terve ja tuhoava

Aggression sääteleminen on tärkeimpiä tunteaitoja. Aggression voi valjastaa myönteiseksi voimaksi, joka vie eteenpäin.

"Ihmisen omia rajoja puolustavan aggression puute johtaa monenlaisiin ongelmiin", varoittaa psykoterapeutti Terhi Ketola-Huttunen.

Aggressiolla tarkoitetaan tavallisesti suuttumusta, ärtymystä, vihaa ja muita hankalia tunteita, kuten kauteutta ja mustasukkaisuutta, jotka sisältävät aggressiota.

"Aggressio tarkoittaa siis paljon muutakin kuin yliampuvaa vihaa, hirveää raivokohtausta tai fyysistä väkivaltaa", selvittää psykoterapeutti ja hahmoterapeutti **Terhi Ketola-Huttunen**.

Sisäänpäin kääntyvä aggressio voi näyttäytyä esimerkiksi itseinhona, jatkuvana itsekritiikkinä ja itsensä vähättelynä tai itsetuhoisina ajatuksina.

Terve aggressio sen sijaan antaa ihmiselle energiaa mennä kohti niitä asioita, joita hän tarvitsee ja haluaa.

"Meidän on tärkeää tunnistaa, mikä on tervettä ja myönteistä aggressiota ja mikä tuhoavaa", Terhi Ketola-Huttunen tähdentää.

Hän on kirjoittanut yhdessä teologian tohtori **Heli Pruukin** kanssa monipuolisesti ja havainnollisesti aggression erilaisia ulottuvuuksia kartoittavan kirjan *Vihainen nainen – hyvä, paha aggressio*.

Tietoteos on erinomaisen hyödyllinen kaikessa kirkon työssä ja ihmishuhtetyössä ahertaville ammattilaisille.

Opi laittamaan omat rajasi

Aggression kanavointi vahingollisilla tavoilla liittyy usein sisäiseen turvattomuuteen ja yksinäisyyteen. Lapsi ei opi tunteiden hallintataitoja vanhemmalta, jolla ei ole näitä taitoja itseläänkään.

Lasta täytyisi kasvattaa ilmaiseen aggressiota hallitusti. Hänen tulisi myös oppia laittamaan omat rajansa ja kääntämään aggressio itseä suojelevaksi voimaksi.

Rajattoman ihmisen turvattomuus näkyy esimerkiksi kiukkuna ja kovan tarpeena kontrolloida itseä ja muita.

Länsi-Uudenmaan seurakuntien perheasiain neuvottelukeskusten johtaja Terhi Ketola-Huttunen näkee työssään, miten moni terveen aggression puutteesta kärsivä ja rajaton ih-

minen ajautuu suhteisiin vaikkapa narsistin kanssa.

"Huoltajuuskiistoissa puoliso saattaa käyttää toista härskisti hyväkseseen loppuun asti. Tavallinen kiltti ihminen, jolla ei ole kontaktia omaan terveeseen aggressioonsa, saattaa tuhoutua painostavassa, alitavassa ja manipuloivassa suhteessa."

Ilmaise vaikeatkin tunteet

Passiivisaggressiivisuutta esiintyy Terhi Ketola-Huttusen mukaan erityisesti kilteiksi kasvatetuilla naisilla. Heille ei annettu lapsena tilaa aggression purkamiselle ja negatiivisten tunteiden ilmaisemiselle.

Jo kodinperintönä saadussa passiivisaggressiivisuudessa on usein kyvyttömyydestä käsitellä vaikeita tunteita ja asioita.

Kun tunnistamme tuskaisetkin tunteemme ja käsittelemme niitä avoimesti, opimme säätelemään aggressiotamme. Vihaisuus on pysäytettävissä.

Tunteiden säätelyä opittuaan ihminen ei reagoi "selkärangallaan" ja tee tai sano pikaistuksissaan asioita, joita jälkikäteen katuu.

Kovassa tunnekuohussa ei kannata

Terve aggressio antaa ihmiselle energiaa mennä kohti niitä asioita, joita hän tarvitsee ja haluaa.

aggressio

ilmaista kaikkea mitä ajattelee, vaan on hyvä miettiä, mikä on rakentavaa.

Älä puhu pahaa selän takana

Aggressiota voi ilmaista vaikkapa pitämällä mykkäkoulua tai sivuuttamalla toisen tylästi. Epäsuora aggressio on pyrkimystä vahingoittaa toista ihmistä kiertoteitse: selän takana puhumista, eristämistä, kutsumatta jättämistä ja liittoutumista muiden kanssa.

Tällaisen manipuloinnin taustalla on usein kateutta ja mustasukkaisuutta, jotka johtuvat turvattomuuden ja alemmuuden kokemuksesta.

Terhi Ketola-Huttunen huomauttaa, että työyhteisöissä esiintyy paljon pahan puhumista selän takana. Meidän kaikkien kannattaisi opetella mahdollisimman suora mutta kohtelias ilmaisutapa.

”Tunnista, miksi käytät epäsuoria aggression ilmaisuja. Kun puhut toisesta pahaa, johtuuko se siitä, että hän loukkasi sinua vai haluatko mustamaalata häntä ja painaa hänen arvoaan alemmas?”

”Kun tunnistat oman pimeän ja ilkeän puolesi, sitä rehellisemmin voit käsitellä sitä. Jokaisessa ihmisessä on yhtä aikaa valoa ja varjoja. Jos ajatte-

let olevasi vain todella hyvä tyyppi, mieti missä varjosi oikeasti on”, Ketola-Huttunen neuvoo.

Sulata surut ja pura viha pois

Ulkoisesti kiltit naiset kääntävät usein itseensä aggression, jonka ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi syömishäiriö ja ylenpalttinen treenaaminen.

Ihmisestä voi tulla myös katkera, kyyninen, pahantahtoinen ja epäluuloinen. Hän suojaa arkaa ja haavoittunutta sisintään tai huonoa itsetuntoaan kohdistamalla vihansa toisiin. Syyllinen pahaan oloon on aina muissa.

Ihmisen heikkoa ja haavoittuvaa kohtaa suojelevan aggression voi valjastaa myös energiaa tuottavaksi ja muutokseen rohkaisevaksi voimaksi, joka antaa uskallusta rajata elämästä pois haitallisia tekijöitä.

”Monen masennuksen ja ahdistuksen takana on vihaamaton viha, jota ei ole sulatettu ja purettu ulos. Oman aggression kääntäminen myönteiseen käyttöön auttaa meitä pysymään terveinä ja hyvinvoivina”, rohkaisee Terhi Ketola-Huttunen.

Janne Villa

Ulzi Varon

”Kun aggressio kanavoituu fyysiseksi väkivallaksi, ongelmaan on haettava heti ammattiapua. Uhrin ei pidä jäädä katselemaan, kuinka kauan väkivalta jatkuu, sillä yleensä se raastuu”, painottaa psykoterapeutti Terhi Ketola-Huttunen.

Dimitri Lindgren, Miriam Schwartz, Sari Hammar ja Mertsä Ärling.

Uskalla! It's possible – Nyt on romanien vuoro

Värikkäitä pukuja, sielukasta musiikkia ja salamavalojen räiskyntää. Diakonia-ammattikorkeakoulun Kalasataman kampuksen käytävät täyttyivät sadoista Suomen romaneista ja kymmenistä median edustajista, kun kaksi valtakunnallista ESR-hanketta Nevo tiija ja Tsetanes naal polkaistiin näyttävästi käyntiin järjestämällä laatuaan ensimmäiset Mahdollisuuksien päivä -koulutus- ja työllisyysmessut romaneille syksyllä 2016.

Tarve Suomen romanien koulutustason nostamiseen ja työllisyystilanteen parantamiseen on vahvasti olemassa. Näihin haasteisiin kaksi Diakin hallinnoimaa romanihankeä lähti tekemään töitä 16 osatoteuttajan hartiavoimilla vuosina 2016–2018. Yhteisellä hankekonsortiolla lähdettiin hakemaan keinoja ja ratkaisuja yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin parantamiseksi. Hankeissa

osatoteuttajina toimivat Helsingin ja Oulun diakonissalaitokset, Suomen Romanifoorumi, Vantaan, Helsingin, Tampereen, Salon ja Kuopion kaupungit sekä Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Hankkeiden suomalaisina rahoittajana toimivat STM sekä OKM.

-Suomen romaneihin kohdistuvina isoina hankekokoinaisuuksina eri tahoilla oli paljon opittavaa onnistumisen ja erehtymisen kautta. Vaikka taustalla olikin useiden vuosikymmenien aikana tehtyä työtä, varsinaisen työn piti aloittaa lähes nollasta, toteaa Nevo tiija -hankkeen projektipäällikkö **Mertsä Medi Ärling** Diakista.

Hankkeet ylsivät upeisiin tuloksiin, joista 25 sosiaalista innovaatiota¹ olivat vain jäävuoren huippua. Kokonaisvaltainen toiminta ja valmentavasta johtajuudesta ammentava hanke loivat perustuksia uudennaiselle tavalle tehdä romanityötä, jossa haasteiden sijaan keskityttiin mahdollisuuksiin sekä korostettiin viranomaisten merkittävää roolia portinvartijoina.

Katset historian haasteista tulevaisuuden mahdollisuuksiin

Hanke kokosi aikaisempien tutkimuksien ja selvityksien pohjalta romanien työelämäosallisuutta edistävän koulutusmallin Tuumasta töihin. Koontityössä nousi esille, kuinka haasteellista oli työnantajien valmius palkata romaneja. Yksistään työhaussa kohdatut ennakkoluulot ja syrjintä huusivat arkitodellisuutta hyvinkin koulutetulle romanitautaiselle työnhakijalle. Tämä suomalaisessa yhteiskunnassa oleva räikeä epäkohta tuli koko kansan tietoisuuteen hankkeissa toteutetun #Työnimi-kampanjan myötä².

Hanke teki merkittävää työtä myös romaniväestön sisäiselle keskustelulle eri puolella Suomea konseptoitujen teemapäivien kautta. Päivissä käytiin lävitse elämiseen ja osallisuuteen vaikuttavia arvoja, asenteita sekä valintoja ja niiden vaikutusta unelmien saavuttamisessa sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Vaikka kaikkia lyhyen ja pitkän ajan tuloksia ei pystytä mittaamaan, työn merkityksellisyydestä kertoo kuitenkin se, että työllistyneitä hankkeen ansiosta kertyi 165 henkilöä ja opiskelemaan lähti 131 henkilöä.

-Projektipäällikkönä halusin kääntää katset historian haasteista tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Hyvien onnistumiskokemuksien jälkeen on helpompi tarttua muutosta vaativiin haasteisiin. Tästä ajatuksesta syntyi myös toimintaa kantava sloungani Uskalla! It's possible.

Maata näkyvässä, mutta vielä pitää rivakasti soutaa

Jokaisella tulisi olla oikeus leikkiä, harrastaa, käydä koulua, opiskella, tehdä töitä ja elää turvallista ja tasapainoista elämää ilman etuliitettä; jokaisella ihmisellä tulee oikeus olla ”normaali”.

Normaliteetin saavuttaminen voi olla vaikeaa marginaalissa olevaan ryhmään kohdistuvan ennakkoluuloisen suhtautumisen vuoksi. Romanit, jotka haluaisivat saavuttaa normaliteettia työn avulla, ovat vaikeuksissa, sillä pääväestöön kuuluvia henkilöitä ei aina helposti saada uskomaan, että ”normaalisti” romanitkin tekevät töitä.

Romanien työmarkkinoille pääsemiseen tarvitaan myönteisiä roolimalleja ja esimerkkejä onnistumisesta sekä romaniyhteisöön että työmarkkinoille päin. Pelkät lait ja asetukset eivät auta, tarvitaan lähempänä ihmisiä olevia keinoja; tutustumista ihmisiin, asioiden aukaisemista ja näkyväksi tekemistä.

- Hankkeina lähdimme vastaamaan tähän näkyväksi tekemiseen tuottamalla 12 erilaista onnistumisen videota, joissa yhteinen tekijä oli unelmien saavuttaminen. Ilmestyessään videoista tuli Diakin katsotuimmat videot kautta aikojen, ja ne löytyvät You tubesta nimellä Uskalla! It's possible³.

Viestintä ja tiedotus sekä media vaikuttamisen kulmakivinä

Hankkeen saavutusten taustalla oli kova työ ja strategisesti suunniteltu viestintä, jonka avulla positiivista romanitietoutta vietiin eteenpäin. Sisällöillä vaikutettiin yhteiskuntaan ja romaniyhteisöön päin myönteisesti. Nevo tiija -hankkeen ansiosta romanien yhdenvertaisuus ja osallisuus olivat ensimmäistä kertaa lähes jokaisen romanin ja pääväestön huulilla.

- Halusimme herättää henkiin jokaisen romanin sisällä olevan unelman vahvistamalla itseluottamusta sekä uskoa tulevaisuuteen. Viestimme oli, että jokainen osaa ja kykenee, jos on tarpeeksi halua ja tukea uskaltaa ottaa se kuluksensa ensimmäinen askel.

Maailma ei ole vielä valmis

Kehittämistyön tulokset on jalkautettu rakenteisiin, mutta on itsestään selvää, ettei yhdellä hankkeella määräänsä enempää saavuteta. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että romaniyhteisön rohkaiseminen ja voimaannuttaminen sekä koulutus- ja työmyönteisyyden edistäminen jatkuvat.

Jatkumossa tarvitaan meitä kaikkia, jotta negatiivisen kehän sijaan muodostuukin positiivinen kierre.

Kun romanien koulutustasoa saadaan nostettua, heidän mahdollisuutensa kunnollisen työpaikan löytämiseen paranevat. Näkyvien hyvien esimerkkien kautta viestiä saadaan eteenpäin niin romaniyhteisön kuin pääväestönkin suuntaan.

- Tutkimuksellisen selvitystyön sekä arjen realismin pohjalta nähdään, että erityistä panostusta ja tukea romaneiden osallisuuden turvaamiseksi tarvitaan vielä. Tämä pieni vähemmistö sisältää paljon käyttämätöntä potentiaalia. Toivottavasti se ei jää turvapaikkatyön varjoon, joka myös on tärkeä työ. Diakonian tehtävä on nostaa romanienkin ääni kuuluville.

Mertsä Medi Ärling

EH-SH-diakonissa YAMK

Nevo tiija – uusi aika -hankkeen ex-projektipäällikkö

¹ Sosiaaliset innovaatiot on löydettävissä hankkeiden yhteisestä loppujulkaisusta: <http://www.theseus.fi/handle/10024/153380>

² Työnimi kampanjan viralliset sivut www.tyonimi.fi

³ <https://www.youtube.com/watch?v=r8GyNpYz-NE>

Foibekartanon lampaat Suola, Lilja ja Sokeri nauttivat kesän vehreydestä.

Elämää Foibekartanolla hyvän elämän yhteisössä

**Diakoniasäätiö Foibe eli Foibekartano sijaitsee Itä-Vantaalla Peijaksen sairaalan vieressä Asolas-
sa. Foibekartanon päätalon valoisaan aulaan on kokoontunut suuri joukko kartanon väkeä ja muita seurakuntalaisia. Muutama koirakin on tullut mukaan pihamessuun. Rekolan seurakunnan papit Arto ja Ben käyvät läpi saarnaa ja messun kulkua. Asukkaat ja henkilökunta koristelevat elokuista pihan terassia kartanon puutarhasta kerätyin kukin ja kasvein. Kaikille avoin pihamessu järjestetään nyt jo kolmatta kertaa.**

Pääosassa itse elämä

Foibekartanon alueella asuu monimuotoisesti lähes 300 iäkästä ihmistä. Kiinteistöjä hallinnoi Diakoniasäätiö Foibe ja palveluista vastaa Foibe Oy. Alue on vihreä ja puistomainen, helpokulkuinen ja kannustaa liikkumaan

ja seuraamaan vuodenaikojen vaihtelua. Foibekartanon päätalo on suunniteltu yhteisöllisyyteen hyvinvointika-
tuineen uuden kaupunkikulttuurin malliin. Kantavana ajatuksena on yhteisön hyvinvointia lisäävä merkitys.

Valtaosa asukkaista asuu omatoimisesti vuokralla, ja reilu sata henki-

löä Hyvän Elämän Palvelutalon kotitaloissa (ns. tehostettu palveluasuminen), joissa tukea on saatavilla vuorokauden jokaisena hetkenä Hyvän Elämän valmentajilta. Hyvän Elämän valmentajat ovat koulutettuja soteammattilaisia. Omatoimisesti vuokralla asuvat voivat tulla Hyvän Elä-

män kotipalveluiden asiakkaiksi, ja heillä ovat tukena ja apuna Hyvän Elämän valmentajat.

Kunkin asukkaan päivään rakennetaan yhdessä asukkaan mieltymysten mukainen luonteva rytmi. Foibe-kartanolla eletään vain yhtä prosessia, ja se on elämä itse. Päivässä on yhteistä tekemistä, odotettavia asioita, kohtaamisia, mukavia pieniä arjen elämyksiä ja vuodenaikoihin liittyviä tapahtumia ja juhlia. Asukkaita kannustetaan ja houkutellaan mukaan yhteisöön aamiaiselle, lounaalle ja aamujumppaan, mukaan ulkotöihin, sunnuntaimessuun ja mm. Foibe Akatemiaan. Kotitaloista tullaan valmentajien kanssa päivittäin lounaalle Ravintola Flyygelin.

Hyvän Elämän valmentajilla on aikaa asukkaiden kanssa päivän askareisiin, harrasteisiin ja yhteiseen olemiseen. Yhdessä huolehditaan kartanon kotieläimistä, käydään kaupassa, tehdään valmisteluja syntymäpäiväkahveja varten tai katsellaan tablettitietokoneelta eilisen sukulaisivierailun valokuvia. Hyvän Elämän valmentajat ovat aina valmiina auttamaan asukkaita sairaanhoidollisissa tarpeissa.

Foibe-kartano on yhteisöllisyyttä luontevasti tukeva ja haluttu kohtauspaikka myös ulkopuolisille. Hyvinvointihotelli ja moderni Hyvän Elämän kotipalvelujen yhteisökonsepti tuovat uusia asiakkuuksia ja virkistävät ja vahvistavat yhteisöä. Eri sukupolvet kohtaavat mm. lasten lauluhetkien, esitysten ja yhteisen joulu-kuusen koristelun merkeissä, vauvauimareiden kohtaamisissa, kesällä yhteisökasvimaalla ja kotieläimiä ihastelemaan tulevien lapsiperheiden muodossa. Kuntouimarit, fysio-, jalkaterapia- ja kampaamoasiakkaat koostuvat sekä kartanon väestä että talon ulkopuolelta palveluja ostamaan saapuvista ja kartanovieraista.

Vanha ihminen saa näkyä

Avun tarpeesta huolimatta pääosassa on elämä itse, kullekin oman näköi-

nen. Elämään kuuluu läheisyys, yhteisöön kulumisen tunne, tila hengellille asioille ja elämän rosoisuudelle. Hyvään elämään kuuluvat odotettavat asiat. Jokainen hetki ja kohtaaminen ovat tärkeitä. Yhteisön kuntouttava voima on oleellista oivaltaa. Olemme havainneet, että vuorovaikutuksen lisääntyessä asukkaat ovat saaneet takaisin elämänilon ja halun lähteä liikkeelle ja kiinnostus asioita kohtaan on herännyt uudelleen. ”Koen olevani paremmassa kunnossa nyt kuin 15 vuotta sitten tänne muuttaessani”, totesi **Toini** eräänä päivänä spontaanisti

**Tämä on se koti,
johon tahdon asettua
loppuelämäkseni.
Onnellisena.**

Ikäihminen tietää itse omat toivensa ja tarpeensa – tehtävämme on kuitenkin rohkaista jokaista myös kohti uutta. Kannustamme tuttujen asioiden pariin, uusiin aluevaltauksiin ja elinpiirin pysymiseen laajana. Elinpiirin laajuudella on tutkimuksessa havaittu olevan myönteinen yhteys elämänlaatuun. Foibe-kartanolla maatöistä mielellään kartanokoira Maisan kanssa huolehtiva **Jaakko** toteaa: ”Jos ei 87-vuotiaana saa mitään oikeaa työtä tehdä, sitä jää petin pohjalle ja se on menoa se!” – Välillä kunniatehtävämme on kulkea rinnalla elämän viimeisinä päivinä, istua vieressä ja pitää kädestä kiinni. Kaikki tunneskaalat ja moninaiset elämän vaiheet kuuluvat rikkaana osana hyvään elämään.

Henkilökunnan ja asukkaiden digitaattivisuus ja somenäkyvyys ovat

esimerkillisellä tasolla. Kartanolla videoidaan ja valokuvataan paljon. Kuvaamme tilaisuudet Periscope-lähettyksenä, jotta myös niillä, jotka eivät pääse osallistumaan, on mahdollisuus seurata tapahtumaa ja kokea itsensä osaksi yhteisöä. Asukkaiden läheiset seuraavat mielellään kartanon tapahtumia twitterin ja Periscopon välityksellä. Vanha ihminen saa näkyä, ja näin kartanon elämä ja myös vanhustyö tehdään näkyväksi. Yhdessä opetellaan digitaattivaisia, ja olemme huomanneet digitaattivisuuden olevan yksi tärkeä yhteisöä lujittava tekijä. Valokuvat ovat oiva keskustelun, itsensä toteuttamisen ja muistelu väline, ilon tuottaja. - Ajatuksena on, että kukaan ei jäisi yksin vaan tulisi tutuksi toisten kanssa ja jokaisella olisi rinnalla kulkija, ja siksi erilaista tukea on tarjolla kaikille halukkaille.

Itseohjautuva yhteisöllisyys

Asukkaat järjestävät itseohjautuvasti tapahtumia ja toimivat tilaisuuksien juontajina. Tietoisesti mahdollistamme kohtaamisia, joissa syntyy positiivinen verkosto, vuorovaikutuksen kenttä. Päätalon aulan helppokäyttöiset jukebox ja jättitabletti ovat kovassa käytössä päivittäin. Myös kahdet kangaspuut ovat aktiivikäytössä. Asukkaat käyvät keskustelua taide-teoksista, joista osa vaihtuu väliajoin. Aamupäivisin on päätalon aulassa kaikille avoin tuolijumppa, jonka näkee Periscope-lähettyksenä missä päin maailmaa vain. Asukkaat organisoivat viikoittain mm. raamattupiiriä, käsityökerhoa, englannin keskusteluryhmää, Foibe-kartanon Kajauttajien kuoron harjoituksia ja ystäväpiiriä ja päivittäin kokoontuvia keskustelu- ja pelitapaamisia. Yhden asuintalon alakerrassa kokoontuu viikoittain naapurikerho, johon koko kartanon väki on tervetullut. Perjantain kartanosauna ja sen jälkeen yhdessä juodut saunakahvit ovat hyvä hetki koota viikon tapahtumat yhteen.

Ulla Broms

Helmi ja Irma pääsiäistunnelmissa.

Kartanolla hengellisyys näkyy kaikessa yhdessä tekemisessä, yhteisissä aterioissa, toisista välittämisessä. Asukkaat voivat tavata sielunhoidollisissa keskusteluissa Rekolan seurakunnan pappia ja diakonia. Sairaala-pappi tulee tarvittaessa tueksi murroskohdissa ja erityisesti elämän viimeisinä päivinä. Kuukausittaiset sunnuntaimessut ovat tulleet jäädäkseen. Niille on ollut selvästi kova tarve. Hartauksia järjestetään tarvittaessa ja varsinkin pääsiäisenä ja jouluna. Ehtoollinen on mahdollista saada myös omassa kodissa. Hengellisten laulujen ryhmä on kaikkien suosima hetki kerran kuukaudessa, ja lähetyspiiri kokoontuu puolivuositain papin johdolla.

Elämää ympäri vuoden

Vuodenajat tapahtumiseen rytmittävät elämää Foibekartanolla. Elokuussa vietettiin Sadonkorjuujuhlaa jo neljättä kertaa asukkaiden ja heidän läheistensä kanssa nauttien yhteiskasvimaan antimista. Kesällä vietettiin Kakku- ja hattujuhlaa kesäkauden alkajaisiksi maistellen asukkai-

den leipomia kakkuja koreat hatut päässä. Vappu otettiin yhdessä vastaan ilmapallojen, siman ja tippaleipien kera. Juhannusta tanssittiin haitarin soudessa, ja helteistä kesää juhliittiin kartanokarnevaaleissa hattaroiden ja samban merkeissä.

Itsenäisyyspäivää vietettiin neljättä kertaa komeasti, perinteisesti ja iloisesti. Juhla on muiden uusien perinteiden ohella osoittautunut hyvin tärkeäksi ja toivotuksi. Mannerheimin saimme vieraaksemme taitavan näyttelijän muodossa, ja yhteistyökumppanimme jakoi kunnianosoituksia veteraaneillemme. Kartanolla on aktiivinen veteraanin ja lottien ryhmä kumppaneinamme veteraanijärjestöt ja maanpuolustuskorkeakoulu. Uusi vuosi otettiin vastaan tanssin pyörteissä.

Myös joulu ja kesä ovat tärkeää ja vilkasta yhteisen tekemisen ja tapahtumien aikaa. Kaikilla ei ole mahdollisuutta viettää joulua tai kesää läheisten kanssa, ja siksi Foibekartanolla eletään täyttä elämää ympäri vuoden.

Yhteinen tahtotila ja uuden työn kulttuuri

Olemme rakentaneet toimintamme yhteisölliseksi ja asukaskokemukseen perustuvaksi, saavutettavaksi ja hyvää elämää kunnioittavaksi. Kulttuurimuutokselle on ollut oleellista selkeä, helposti sisäistettävä visio, josta syntyy välittömästi mielikuva tahtotilasta: ”Tämä on se koti, johon tahdon asettua loppuelämäkseni. Onnellisena.” Jokaisen kartanolla työskentelevän ja kumppanin on tärkeää ymmärtää, että tämä on asukkaiden koti ja kokea taustalla olevat arvot omikseen. Tästä pidämme kiinni.

Toimintaa ovat olleet tukemassa laajat koulutukset ja halu avoimeen keskustelukulttuuriin. Olemme muodostaneet kehittäjäorganisaation ja ottaneet tinkimättömästi käyttöön uuden työn toimintatapoja. Suuri osa henkilökunnasta on koulutautunut

erilaisilla erikoisammattitutkinnoilla, ja olemme jälleen aloittamassa tuoretta, useista tutkinnoista koostuvaa vastuulliseen yhdessä oppimiseen perustuvaa koulutusta. Esimiestehtävissä olevien kouluttautumiseen, kehittämistoimintaan ja yrittäjähengkeen ajatteluun olemme erityisesti kiinnittäneet huomiota.

Mukavuusalueen ylittämiseen kannustamisella olemme havainneet aikaansaattavan valloittavan hyviä asioita. Koska oivaltavimpia ja hienoja asioita ei tehdä yksin, olemme aktiivisesti verkostoituneet ja hankkineet uusia kumppaneita erilaisista edelläkävijäkouluttajista, säätiöistä, yrittäjistä, järjestöistä, taiteilijoista, asiantuntijoista ja työvoimahallinnon osaajista.

Foibekartanolla työskentelee noin 100 henkilöä. Koska toiminta on uuden työn kulttuurin mukaista ja monimuotoista, monissa rooleissa tapahtuvaa, on arvokasta, että henkilöstössä on erilaisten elämän osa-alueiden osaajia. Kannustamme erilaiseen harrastuneisuuteen, toivomme monenlaista osaamista rikastamaan työtä ja innostusta digioppimiseen ja viestintään. Oleellista on asenne työhön, ja tärkeänä on toisten arvostaminen, kunnioittaminen, aito vuorovaikutus, intohimo työhön, vastuullisuus ja halu oppia uutta, kehittäjän mielellä, hyviä käytöstapoja unohtamatta. Uuden työn kulttuurin edelläkävijänä pyrimme pois perinteisistä rooleista ja haluamme rikkoa rajoja uuden ajattelun ja teknologian ja modernin terminologian avulla. Foibekartanon toimintatapa vaatii henkilökunnalta rohkeaa uudenlaista ajattelua ja vaivannäköä ja halua ylittää asukkaiden odotukset. Se opettaa kehittäjämieliseen tulevaisuuden toimintakulttuuriin ja antaa mahdollisuuden olla osa edelläkävijäjoukkoa.

Ulla Broms

toimitusjohtaja, Fil. tri, Dos., MBA
Foibekartano, Diakoniasäätiö Foibe, Foibe Oy, www.foibekartano.fi

RESILIENSSI

– yksilön ominaisuuksia vai persoonallinen prosessi?

Soili Poijula:
Resilienssi - Muutosten
kohtaamisen taito
Kirjapaja 2018

Resilienssi (re-salire, lat., resilience, engl.) on suomennettu joustavuudeksi, pärjäävyudeksi, lannistumattomuudeksi, kimmoisuudeksi, sopeutumis- muutos- ja palautumiskykyisyydeksi. Laajasti resilienssi voidaan määritellä dynaamisen systeemin kyvyksi sopeutua onnistuneesti häiriöihin. Resilienssi on kirjo ominaisuuksia, joiden vaikuttavuus vaihtelee elämänkaaren eri vaiheissa ja jota voi kehittää. Resilienssi merkitsee mielen terveyden säilyttämistä huolimatta psyykkisistä tai fyysisistä vastoinkäymisistä.

Yksilön ja perheiden resilienssi ilmenee vaikeissa elämäntilanteissa, jotka aiheuttavat voimakasta stressiä ja vaativat sopeutumaan. Organisaatioiden resilienssi kytkeytyy muutostilanteisiin ja kriiseistä selviytymiseen. Soili Poijula käsittelee kirjassaan ansiokkaasti kaikkia. Kappale surusta ja resilienssistä toimii erinomaisena yhteenvedona suruteorioista. Resilienssikykyyneen vaikuttavat myönteisesti yksilön positiivisten persoonallisuuden piirteiden (emotionaalinen joustavuus, lähestyttävyyys, hallintakäsitys, kognitiiviset kyvyt ja ongelmaratkaisutaidot) lisäksi lapsuusaikana saatu turvallinen ja rakastava vanhemman tai muun aikuisen antama tuki, perheen vuorovaikutussuhteet ja tukea antavat kaverisuhteet. Aikuisuudessa merkittäviä

tekijöitä ovat lisäksi mm. minäpystyvyys, autonomia, luottamus, anteliaisuus, uskonnollisuus ja spirituaalisuus sekä elämän merkityksen löytäminen. Kuuluminen terveyttä ja kehitystä tukevan yhteisön tai sosiaalisen järjestelmän piiriin vahvistaa resilienssiä sekä lapsilla että aikuisilla.

Pojula kytkee tekstiinsä laajasti resilienssiin liittyviä kansainvälisiä tutkimuksia hyödyntäen sekä teoreettista tietoa että tutkimusasetelmaesimerkkejä. Tämä tekee tekstistä informatiivisen ja kiinnostavan. Traumaattiseen stressiin ja resilienssiin kytkeytyvistä selviytymiskeinoista – kuten usko, tunteet, sosiaalisuus, mielikuvitus ja luovuus, ajattelu ja lojikka sekä fyysinen toiminta – jokainen valitsee itselleen luontevimmat selviytymiskeinot. Näiden tunnistaminen tukee luopumista haitallisista selviytymismalleista. Yksilön

selviytymiskeinojen tunnistaminen ohjaa myös auttajia tukemaan ihmisiä löytämään ja vahvistamaan uusia selviytymisvoimavaroja. Resilienssiä voi vahvistaa käyttämällä erilaisia keho ja mieltä yhdistäviä toimintoja kuten liikettä, rentouttamista, ohjattua mielikuvitusta, parantavaa kostutusta, taideterapiaa ja vertauskuvallisia kortteja. Tällaiset menetelmät ovat käytössä mm. lasten ja nuorten sururyhmissä.

Resilienssi-interventiot perustuvat eri psykoterapiaviitekehyksiin ja sisältävät usein psykoedukaatiota ja hyväksynnän ja mindfulnessin taitojen opettelua. Merkittävä vaikuttavuustekijä on ohjattavan ja ohjaajan vuorovaikutussuhde. Resilienssin tutkimus jatkuu, ja sen myötä pyritään entistä syvällisempään ymmärtämiseen resilienssin persoonaan liittyvistä ominaisuuksista, prosesseista ja vuorovaikutussuhteiden merkityksestä. Erilaisten interventioiden kehittäminen on luonnollinen seuraus tiedon lisääntymisestä.

Kirja on tiivis lukupaketti kaikille persoonallisesta kasvusta ja mielen prosesseista kiinnostuneille. Sen antia voi hyödyntää auttamistyössä ja henkilökohtaisessa elämässä.

P.S

Mielenkiintoista oli lukea hengellisestä älykkyydestä ja uskonnon hyödyllisistä vaikutuksista resilienssiin.

Virpi Sipola

sielunhoidon johtava asiantuntija
Kirkkohallitus

Ihmeisiin kasvumassa

Jos yön aikana tapahtuisi ihme, minkä tahtoisin huomenna olevan toisin? Putoaisiko pari kiloa vyötäröltä tai hartioilta? Muuttuisiko asuinpaikka, siviilisäätö tai taloudellinen tilanne? Täytyisikö elämä vai tyhjenisikö se? Mikä loppuisi ja mikä alkaisi?

Toivottukin ihme voi tuntua tullessaan vaikealta. Tuttu kenkä on aina tuttu, vaikka se hiertäisi. Saattaa olla helpompaa kävellä ontuen kuin ottaa kurja jalkine jalasta, laskea varpaat vapaina viileään veteen ja huuhtoa ne virkeiksi. Kaikkein haastavinta lienee olla pukematta entistä arkea uudestaan yllään. Siihen kun on tottunut.

Jumala luo kuitenkin uutta. Pieniä siemeniä löytyy jatkuvasti tavallisen elämän kätköistä. Meihin kylvetään ihmeiden alkuja, mutta minkälaista maaperää olemme? Kynniseksi tallattua piennartako, josta jokainen ohi lentänyt mahdollisuus saa napata toivon siemenet. Kenties auringossa viihtyvää rantakalliota, joka jaksaa kyllä ”hyvää pössistä”, mutta jossa ei ole syvyyttä juurevalle muutokselle. Ehkä arat alut tukehtuvat ahneisiin unelmiin.

Mikä tekisi meistä hyvän maaperän jumalalliselle muutokselle, sille, joka alkaa taivaan valosta ja kurottaa siihen, kasvaa ihmeeksi?

Mieleen nousevat **Jörg Zinkin** sanat vuosien takaa: ”Toivoisin, että sinä kaiken sen kanssa, mikä sinussa on köyryä ja kiemuraa saisit elää hyvällä kasvupaikalla - - ja sekin, mikä sinussa ja työssäsi on pahkuraista ja keskeneräistä löytäisi suojan Jumalan armossa.”

Muutoksen alku on suostuminen sen tarpeeseen, siis suostuminen keskeneräisyyteen ja kasvuun. Siunauksen sateet kun tuntuvat hellivän maata siellä, missä on oikeasti jano.

Ihmeellistä muutosta odotellessa on hyvä tietää, että usein paljon tapahtuu piilossa ja pimeässä. Hiljainen kasvu voi olla jopa suurempi ja pysyvämpi ihme kuin näyttävä elämänmuutos. Jossain vaiheessa sitä vain huomaa, että on vaivihkaa kääntynyt valoon ja vapauteen. Että ne hiertävät kengät on luontevaa riisua, matka jatkuu kepeämmin askelin ja sydän etsii tiekseen ihmeen antajan jalanjälkiä.

Hanna-Kaisa Hartala

Antti Sepponen